



**LAUREA**  
AMMATTIKORKEAKOULU  
*Yhdessä enemmän*

# Tieto- ja viestintäteknikka lasten itsearvioinnin välineenä päiväkodissa

Fri, Heidi

2017 Laurea



Laurea-ammattikorkeakoulu

Tieto- ja viestintäteknikka lasten itsearviointin välineenä  
päiväkodissa

Heidi Fri  
Sosionomi AMK  
Opinnäytetyö  
Helmikuu 2017

Heidi Fri

### Tieto- ja viestintäteknikka lasten itsearvioinnin välineenä päiväkodissa

Vuosi 2017 Sivumäärä 55

---

Opinnäytetyö toteutettiin toimintatutkimuksena Vantaalla Simonmetsän päiväkodissa 3-6-vuotiaiden lasten kanssa. Toimintatutkimus pohjautui keväällä 2016 tehtyyn kehittämistehtävään, jossa lapset arvioivat oman viikkonsa kulkua. Opinnäytetyössä syvennyttiin lasten itsearvioinnin taitojen harjoitteluun taulutietokonetta hyödyntäen. Tarve perustui esiopetuksen opetussuunnitelmaan, jossa painotettiin osallisuutta, tieto- ja viestintäteknisiä oppimisympäristöjä ja lasten itsearvioinnin taitoja. Tarve nousi myös varhaiskasvatussuunnitelmasta sekä yhteistyöpäiväkodin varhaiskasvattajilta. Opinnäytetyön toteutuksessa lapset suunnittelivat valokuvaamista taulutietokoneella, asettivat tavoitteita kuvaamiselle, toimivat suunnitelmansa mukaisesti ja lopuksi arvioivat omaa onnistumistaan. Lapset tarkastelivat ottamiaan kuvia taulutietokoneen sovelluksilla. Toiminnan kautta havainnoitiin sovelluksien toimivuutta käytännön tilanteissa.

Tavoitteena oli lisätä lasten osallisuutta ja saada heidän äänensä kuuluviin arvioinnin ja valokuvien kautta. Tarkoituksena oli löytää hyviä taulutietokoneen sovelluksia arviointia varten. Opinnäytetyön keskeisimpänä tuloksena löytyi kolme arvioinnissa hyödynnettävää taulutietokoneen sovellusta. Yksi sovelluksista oli PowerPoint, johon tuotokseksi tehtiin lasten päivähoitoviikkoa kuvaava pohja arvioinnin tilanteita varten. PowerPoint-pohja on palautteen mukaan käyttökelpoinen työväline, jonka ammattilaiset voivat nostaa omalla toiminnallaan pedagogiseksi välineeksi. Osana tuotosta oli myös teorioihin pohjaava arvioinnin prosessi joka tuki sovellusten käyttöä sekä kuvallinen ohjeistus sovellusten toiminnasta. Tuotos kehitettiin ja viimeisteltiin palautteiden pohjalta ja luovutettiin Simonmetsän päiväkotiin vapaasti käytettäväksi arvioinnin tilanteisiin lasten kanssa.

Heidi Fri

**Information and communication technology as a tool for children's self-evaluation in a kindergarten**

Year	2017	Pages	55
------	------	-------	----

---

This Bachelor's thesis was carried out as action research in the Simonmetsä kindergarten, Vantaa with a group of children aged between 3-6-years. The research was based on a development task done in the spring of 2016 in which the children evaluated their own activities during the daycare week. This thesis focused on practicing children's self-evaluation skills using a tablet computer. The need was based on the preschool education syllabus where information and communications technological learning environments, participation and children's self-evaluation skills were emphasized. The need also arose from the early childhood education and care syllabus and from the employees of Simonmetsä kindergarten. In the implementation of the thesis the children planned photography with a tablet computer, set targets for the photography, operated according to their plan and finally evaluated their own achievements. The children viewed the pictures they took with different tablet computer applications. The functionality of the applications was observed in these practical situations and the children gave feedback.

The objective was to increase children's participation and to get their voices heard through evaluation and photographs. The purpose was also to find suitable tablet computer applications to use in evaluations. As a result of this thesis, three applications were found to be suitable. One of the applications was PowerPoint on which a template was made illustrating the daycare week of the children. This template was made to be used with children to practice their self-evaluation skills. Also a manual was made to support the use of the found applications. This manual contained instructions, on how to use the applications and a description of the evaluation process that was used with the children. The manual was developed and modified based on feedback from the employees and children. It was given to Simonmetsä kindergarten employees to be freely used in evaluation situations with children.

Keywords: early childhood education, self-evaluation, evaluation, information and communication technology, participation

## Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Työn tausta ja tavoitteet.....	7
3	Keskeiset käsitteet.....	9
3.1	Varhaiskasvatus.....	9
3.2	Lasten osallisuus.....	10
3.2.1	Osallisuuden ulottuvuudet.....	10
3.2.2	Lasten osallisuus päiväkodissa.....	11
3.3	Arviointi varhaiskasvatuksessa.....	13
3.3.1	Arvioinnin merkitys.....	13
3.3.2	Lasten äänen kuuluviin saaminen.....	14
3.3.3	Arvioinnin prosessi.....	15
3.3.4	Tieto- ja viestintäteknikka itsearvioinnin välineenä.....	16
4	Tutkimusmenetelmät.....	17
4.1	Toimintatutkimus.....	17
4.2	Havainnointi.....	18
4.3	Dokumentointi.....	18
5	Toteutuksen kuvaus.....	19
5.1	Toiminnallisen osuuden kuvaus.....	19
5.2	Ensimmäinen toimintajakso: lempiasiat päiväkodissa.....	21
5.3	Toinen toimintajakso: vapaa kuvaaminen.....	23
5.4	Toiminnasta sovellusten työstämiseen.....	24
6	Toiminnan analysointi.....	25
6.1	Lasten kanssa toimiminen.....	25
6.2	Lasten ääni.....	27
6.3	Lapsilta saatu palaute.....	28
7	Työn käytettävyys ja kehittämismahdollisuudet.....	29
8	Eettisyys opinnäytetyössä.....	31
9	Arviointi ja pohdinta.....	32
	Lähteet.....	35
	Kuviot.....	38
	Taulukot.....	39
	Liitteet.....	40

## 1 Johdanto

Tässä raportissa kuvataan keväällä 2016 kehittämistehtävänä alkaneen toiminnan kautta syntyneitä opinnäytetyötä. Opinnäytetyön tavoitteena on ollut kehittää varhaiskasvatuksen parissa keinoja lasten itsearvioinnin ja arvioinnin taitojen harjoittamiseen ennen esikouluikää. Työssä yhdistyvät lasten itsearvioinnin ja arvioinnin taitojen harjoittelu, tieto- ja viestintätekniikan hyödyntäminen oppimisympäristönä sekä varhaiskasvatuksen tarve erilaisten sovellusten kartoittamiseen lasten kanssa tehtävää itsearviointia varten. Esiopetuksen opetussuunnitelman mukaan lasten tulisi osallistua taitojensa mukaisesti esiopetuksessa toiminnan suunnitteluun, kehittämiseen sekä toiminnan arviointiin. Lasten tulisi osata arvioida itseään ja esiopetuksessa tapahtuvaa toimintaa. (Esiopetuksen opetussuunnitelma 2016, 16.) Lasten itsearvioinnin sekä arvioinnin taitoja olisi siis olennaista harjoitella jo ennen esikouluikää ja opinnäytetyöni vastaa tähän esiopetuksen opetussuunnitelmasta nousevaan tarpeeseen varhaiskasvatuksen toimintaympäristössä.

Opinnäytetyö on toteutettu toimintatutkimuksena. Työtä varten on suunniteltu arvioinnin prosessi, jossa on käytetty elementtejä lasten kokouksista. Näiden kokouselementtien lisäksi arvioinnin prosessi pohjautuu teorioihin lasten osallisuudesta, tieto- ja viestintätekniikasta sekä lasten tekemästä arvioinnista. Nämä ovat myös raportin keskeiset käsitteet. Tätä arvioinnin prosessia on hyödynnetty lasten kanssa työskennellessä siten, että lapset ovat tavoitteellisesti tuottaneet itse arvioitavaa materiaalia, kuvaamalla taulutietokoneella päiväkodin arkea ja arvioineet omaa onnistumistaan. Olennaisimpina näkökantoina ja myös keskeisimpinä tavoitteina on lapsen äänen kuuluviin saaminen arvioinnin kautta sekä lapsen itsearvioinnin ja arvioinnin taitojen harjaannuttaminen ilman aikuisilta tulevaa motiivia. Arvioinnin ja itsearvioinnin taitojen harjoittamisen avulla lapset voivat kokea osallisuutta ja olla toimijoina päiväkodin arjessa. Lasten arviointien kautta varhaiskasvattajat saavat arvokasta tietoa lasten toiminnasta, toiveista ja mielipiteistä. Arvioinnin taidoilla tässä yhteydessä tarkoitetaan yleisesti arviointiin vaadittavia taitoja ja lasten itsearvioinnin taitoja.

Lasten ottamia valokuvia tarkasteltiin taulutietokoneella eri sovelluksien kautta. Sovelluksina toimivat PowerPoint, Memosaic ja Notepad+. Lapset saivat itse käyttää sovelluksia sekä katsoa kuvia ja tässä yhteydessä tein havainnoiteja sovellusten käytettävyydestä. PowerPoint ohjelmalle suunnittelin pohjan arviointia varten, jota varhaiskasvattajat sekä lapset voisivat käyttää vaivattomasti. Memosaic ja Notepad+ olivat valmiita taulutietokoneen sovelluksia joita voisi hyödyntää lasten tekemässä arvioinnissa. Toiminnallisen osuuden tavoitteena oli lasten kanssa valokuvaten tuottaa materiaalia arvioinnin tilanteisiin, harjoitella lasten kanssa arvioinnin taitoja ja testata valitsemiani sovelluksien käytettävyyttä arvioinnissa lasten kanssa

Toiminnan päätteeksi lapset sekä varhaiskasvattajat ovat antaneet palautetta toiminnasta, jonka perusteella PowerPoint sovelluksen pohja on viimeistely ja luovutettu päiväkodin käyttöön. Tämä sovelluspohja sekä arvioinnin prosessin ohjeistus jota työssä on käytetty ovat osa opinnäytetyön tuotosta. Tästä pohjan käytöstä sekä Memosaic ja Notepad+ sovelluksien käytöstä tehty kuvallinen ohjeistus on myös yksi osa opinnäytetyön tuotosta. Yhtenä tavoitteena on, että tämä tuotos jäisi varhaiskasvatuksen käyttöön. Jos tuotos jää varhaiskasvatuksen käyttöön, voidaan näitä sovelluksia sekä arvioinnin prosessia hyödyntämällä harjoittaa lasten arvioinnin taitoja ennen esikouluikää. Opinnäytetyön tavoittelema hyöty ei ole pelkästään tuottaa varhaiskasvatukselle työkaluja lasten itsearviointitaitojen harjoitteluun vaan antaa lapsille arvioinnin tilanteiden kautta mahdollisuuden vaikuttaa omaan arkeensa ja elämäänsä.

## 2 Työn tausta ja tavoitteet

Opinnäytetyö perustui keväällä 2016 tehtyyn kehittämistehtävään lastentarhanopettajan pätevyyyteen johtavassa työharjoittelussa, Simonmetsän päiväkodissa Vantaalla. Kehittämistehtävän kantavana ajatuksena oli käsitellä lasten kanssa viikon kulkua arvioinnin näkökulmasta. Toteutuksessa hyödynnettiin tieto- ja viestintätekniikkaa, PowerPoint sovellusta ja PCS-kuvia. PCS-kuvilla tarkoitetaan kuvia, joita käytetään asioiden, kokonaisuuksien, tapahtumien ja tilanteiden hahmottamisen apuna. Lyhenne PCS tulee sanoista Picture Communication Symbols. (Kuvat kommunikoinnissa opas 2014.)

Kehittämistehtävässäni otin päiväkodissa lasten hoitoviikon aikana valokuvia arjen toiminnoista. Valokuvissa näkyi muun muassa lasten liikuntahetkiä, leivontaa, nukketeatteria ja näytelmiä. Keräsin ottamani valokuvat näistä toiminnoista PowerPoint ohjelman avulla katseltavaksi. Järjestin kuvat katseltavaksi siten, että lasten toiminnasta otetun kuvan vieressä oli PCS- kuva tukemassa lasten hahmotuskykyä. Käytin pohjana lapsille tuttua viikonpäiväkalenteria, josta olin ottanut valokuvan. Kuva viikonpäiväkalenterista näkyi PowerPoint esityksen alussa, sekä esityksen edetessä aina kuvauspäivän vaihtuessa. Tämän viikonpäiväkalenteri elementin halusin näkyväksi myös opinnäytetyöhöni.

Valokuvattuani viikon ajan katsoimme yhdessä ottamiani valokuvia PowerPoint sovelluksella ja muistelimme sen viikon aikana tehtyjä toimintoja. Näitä toteutusviikkoja oli yhteensä kolme. Lapset arvioivat omaa toimintaansa ja pohtivat millaisia yhdessä tehdyt toiminnot olivat. Arvioinnissa hyödynnettiin janatyöskentelyä, hymynaama tikkuja (surullinen punainen naama ja vihreä iloinen naama) sekä muita toiminnallisia palautteenanto menetelmiä. Lasten palautteet ja mielipiteet kirjattiin ylös PowerPoint ohjelmalla. Lapset harjoittelivat tällä tavoin arviointiin liittyviä taitoja ja varhaiskasvattajat saivat tietoa muun muassa lasten mielipiteistä ja ajatuksista päivähoidon toimintojen suhteen. Kehittämistehtävässä arvokkaana tietona lapsilta nousi halu leikkeihin, joissa aikuinen on mukana leikissä vahvassa roolissa. Lap-

set äänestivät paljon sellaisten toimintojen puolesta, joissa aikuinen ohjasi leikkiä tai tekemistä aktiivisesti. Myös käyttämäni arviointimenetelmät olivat havaintojeni mukaan lasten ikätasoon sopivia ja toimivia mielipiteen ilmaisukeinoja. Kehittämistehtävässä olennaisin saatu hyöty oli lasten äänen kuuluviin saaminen, lasten osallisuuden lisääminen sekä lasten arvioinnin taitojen harjoittelu.

Kehittämistehtävä koettiin hyödylliseksi yhteistyöpäiväkodissa varhaiskasvattajien ja päiväkodin johtajan toimesta, minkä vuoksi toimintaa oli perusteltua jatkaa opinnäytetyön muodossa. Toiveena oli, että lapsien osallisuus olisi keskeisemmässä asemassa tulevassa opinnäytetyössä. Valokuvien käyttö lasten kanssa nähtiin hyvänä elementtinä, josta minulle syntyi ajatus lasten itse ottamista valokuvista joka yhdistäisi lasten osallisuuden lisäämisen ja valokuvaamisen ajatukset. Myös uuden esiopetuksen opetussuunnitelman kohdat osallisuudesta ja tieto- ja viestintäteknisistä oppimisympäristöistä haluttiin huomioitavaksi opinnäytetyössä, joten ajatukseni tukisi myös esiopetuksen opetussuunnitelmaa. Olin aiemmin perehtynyt kirjallisuuteen lasten kanssatutkijuudesta ja halusin ehdottomasti hyödyntää opinnäytetyössäni elementtejä siitä, näin ollen tukien lasten osallisuutta.

Opinnäytetyötä varten tein aiheanalyysin sekä suunnitelman yhteistyössä Simonmetsän päiväkodin varhaiskasvattajien kanssa, jolloin opinnäytetyön aihe rajautui lasten itsearvioinnin taitojen kehittämiseen. Tämä aiheen rajausta ensisijaisesti perustui elokuussa 2016 julkaistuun esiopetuksen opetussuunnitelman kohtaan, jossa kuvailtiin lasten tekemää arviointia esiopetuksessa. Esiopetuksen opetussuunnitelman mukaan lasten tulisi osallistua taitojensa mukaisesti esiopetuksessa toiminnan suunnitteluun, kehittämiseen sekä arviointiin. Esiopetuksen opetussuunnitelma nosti vahvasti esille myös tieto - ja viestintäteknikan käytön yhtenä oppimisympäristönä. (Esiopetuksen opetussuunnitelma 2016, 16.) Lasten olisi siis hyvä osata arviointiin ja itsearviointiin liittyviä taitoja esikouluikässä, näin ollen oli olennaista harjoitella näitä taitoja jo ennen esikouluikää. Opinnäytetyö vastasi tähän esiopetuksen opetussuunnitelmasta kumpuavaan tarpeeseen päivähoitoikäisten lasten parissa. Työhöni osallistuneet lapset olivat 3-6 vuotiaita. Suunnitelmana oli, että toiminta päiväkodilla ajoittuisi lokakuulle 2016, kahden viikon ajanjaksolle. Tämän lisäksi tein tutustumiskäynnin päiväkodilla, jossa vierailin lasten kanssa leikkimässä ennen työn aloitusta sekä työn esittelytilaisuus päiväkodin varhaiskasvattajille toiminnan tuotoksesta.

Opinnäytetyön tuotoksena on PowerPoint sovellukselle luotu pohja arviointia varten. Lisäksi tuotos sisälsi käyttöohjeen tälle luodulle sovelluspohjalle sekä kahdelle taulutietokoneen sovellukselle, joita pystyi hyödyntämään toiminnan arvioinnissa lasten kanssa. Tuotos piti sisälleen myös arvioinnin prosessin ohjeet, jota kokeiltiin lasten kanssa käytännössä. Tavoitteena oli, että tuotos jäisi varhaiskasvatuksen käyttöön ja näin ollen tuotosta voitaisiin hyödyntää



varhaiskasvatuksen parissa. Tavoitteena oli myös saada lasten ääni kuuluviin itsearviointien, arviointien ja valokuvaamisen kautta.

Opinnäytetyön tavoittelemalla hyöty ei siis ole pelkästään tuottaa varhaiskasvatukselle työkaluja lasten kanssa tehtävään arviointiin ja lasten itsearviointiin, vaan antaa lapsille arvioinnin tilanteiden kautta mahdollisuus vaikuttaa omaan arkeensa ja elämäänsä sekä harjoitella arvioinnin taitoja. Arvioinnin taitojen harjoittamisen avulla lapset voivat kokea osallisuutta ja olla toimijoina päiväkodin arjessa. Lasten arviointien kautta varhaiskasvattajat saavat arvokasta tietoa lasten toiminnasta, toiveista ja mielipiteistä. Näitä arvioinnin taitoja lapset tarvitsevat esikoulusta saakka, taidot kantavat pitkälle koulumaailmaan ja lopulta työelämään. Arvioinnin taidot ovat pohja tuleville yhteiskunnallisille taidoille. Seuraavassa osiossa lähdän käsittelemään opinnäytetyöni teoreettista osuutta. Keskeiset käsitteet työssäni ovat varhaiskasvatus, osallisuus, arviointi ja tieto- ja viestintäteknikka.

### 3 Keskeiset käsitteet

Opinnäytetyö on toteutettu varhaiskasvatuksen parissa ja sen tarkoituksena on harjoittaa lasten itsearvioinnin ja arvioinnin taitoja tieto- ja viestintäteknikan avulla. Lisäksi tarkoituksena on löytää sopivia taulutietokoneen sovelluksia lasten itsearvioinnin harjoittelua varten. Itsearvioinnin kautta lapsi voi kokea osallisuutta ja saada äänensä kuuluviin. Nämä keskeiset käsitteet ovat opinnäytetyön teoreettinen viitekehys.

#### 3.1 Varhaiskasvatus

Opinnäytetyötyö kohdistuu varhaiskasvatukseen pariin, joten on olennaista määritellä varhaiskasvatuksen käsite. Suomessa varhaiskasvatus määritellään kolmen ulottuvuuden kokonaisuudeksi, johon sisältyy lasten hoitoa, opetusta sekä kasvatustyötä. Painotus näiden kolmen ulottuvuuden välillä on riippuvainen lapsen iästä sekä hoivan tarpeesta. Esikouluiän lähestyessä lapsen varhaiskasvatus painottuu opetuksen ja kasvatuksen puolelle. Useat oppimistapahtumat syntyvät leikin ja vuorovaikutuksen kautta. Leikillä ja leikkillisillä menetelmillä on omat tarkoituksensa varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen toiminta on tavoitteellista ja pedagogista, eli kaikki toiminta on perusteltua lasten oppimisen sekä kehityksen näkökulmasta. (Hännikäinen 2013, 30-52.) Varhaiskasvatus voidaan järjestää joko kunnallisessa tai yksityisessä päiväkodissa, perhepäivähoidossa tai ryhmäperhepäivähoidossa ja sen tavoitteena on tukea lapsen kasvua sekä kehitystä yhdessä vanhempien kanssa. (Varhaiskasvatus 2016.) Yhteiskunnallisesti katsottuna varhaiskasvatuksen puitteita ohjaa lait. Varhaiskasvatustilain määrittelee lasten päivähoiton tavoitteiksi muun muassa lasten oikeuksien ja vaikuttamismahdollisuuksien toteutumisen, lasta kunnioittavan työtavan turvaamisen sekä turvallisen ja lasta kehittävän oppimisympäristön varmistamisen. Laki myös määrittelee, että lasta tulisi kuulla ja

hänen mielipiteensä tulisi selvittää varhaiskasvatusta järjestettäessä. (Varhaiskasvatustalaki 2015.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tilastopankin mukaan yli 7000 iältään 1-6 vuotiasta lasta on Vantaan kaupungilla kunnallisessa päivähoitossa täyspäiväisesti. (Tilasto- ja indikaattori-pankki 2016.) Päivähoitolla tarkoitetaan varhaiskasvatustaluetua muun muassa kunnan järjestämänä. Päivähoitopäivät päiväkodissa rakentuvat turvallisesti ulkoilun, leikin, ruokailun, levon ja yhteisen ohjatun toiminnan puitteissa. Toiminnan painotukset riippuvat päiväkotien omista varhaiskasvatustaluetuista. Kuitenkin yleisesti katsottuna lasten kasvatustaluetu päivähoitossa perustuu varhaiskasvatustaluetu vaatimaan varhaiskasvatustaluetuun. Päivähoitopäivät voidaan järjestää lapsille erimittaisina ja sijoittuen eri kellonaikoihin. (Varhaiskasvatustaluetu eri palvelut 2016.)

Opinnäytetyö toteutettiin Vantaan kaupungin Simonmetsän päiväkodissa syksyn 2016 aikana. Simonmetsän päiväkoti on kunnallinen päiväkoti, jossa on neljä päivähoitoryhmää. Osa päivähoitoryhmistä on integroitujia ryhmiä. Päiväkodin tavoitteena on tukea lasten yksilöllisyyttä hyväksyen erilaisuus. Lapsia tuetaan olemaan osana yhteisöä omana yksilöllisenä itsenään. (Simonmetsän päiväkoti 2016.) Simonmetsän varhaiskasvatustaluetuun painotetaan Vantaan kaupungin yhteisiä arvoja, jotka ovat yhteisöllisyys, kestävä kehitys ja innovatiivisuus. Päiväkodin varhaiskasvatustaluetuun näkyy vahvasti lasten osallisuus ja lapsikeskeinen toiminta. (Varhaiskasvatustaluetuun, Simonmetsän toimintayksikkö 2013, 2-8.) Varhaiskasvatustaluetuun käsitteen avattuani ryhdyn seuraavaksi tarkastelemaan lasten osallisuutta sekä yleisessä että päivähoitotiluetuun kontekstissa.

## 3.2 Lasten osallisuus

Lasten osallisuus muodostuu useista eri tekijöistä ja osallisuuden rakentumiseen sekä osallisuuden tasoon on useita eri näkökulmia. Tarkastelen lasten osallisuutta yleisellä tasolla sekä varhaiskasvatustaluetuun kontekstissa. Osallisuus päiväkodissa on käsitteenä melko monitulkintainen, joten se on hyvä määritellä usean eri lähteen kautta. Kaikissa lähteissä yhdistyy osallisuuden osatekijöinä yhteiskunnallisuus, lapsen kuunteleminen ja lapsilähtöisyys.

### 3.2.1 Osallisuuden ulottuvuudet

Yleisellä tasolla lasten osallisuutta ovat tarkastelleet Eskel ja Marttila (2013, 81-84) ja he ovat kuvailleet teoriaa, jossa lasten osallisuus koostuu eri ulottuvuuksista. Nämä ulottuvuudet ovat valinnan mahdollisuus, mahdollisuus tiedonsaantiin, mahdollisuus vaikuttaa prosessiin, mahdollisuus itseilmaisuun, mahdollisuus avun saamiseen ja mahdollisuus itsenäisesti tehtyihin päätöksiin. (Eskel & Marttila 2013, 81-84.) Osallisuuden ulottuvuuksia on

pohtinut myös Leena Turja (2012, 49-50) teoksessa Varhaiskasvatuksen käsikirja. Turja määrittelee osallisuuden Hartin porrasmallin kautta. Tässä porrasmallissa lasten valtaistuminen ja osallisuus kasvavat, mitä enemmän tietoa lapset saavat omasta toiminnasta ja ympäristöstä. Valtaistumisen edellytyksenä ovat lasten vaikutusmahdollisuudet toimintaan ja mahdollisuus päätöksen tekoon. (Turja 2012, 49-50.)

Tämä sama ulottuvuuksien teoria avautuu hyvin teoksessa *A handbook of children and young people's participation*, jossa on kuvailtu laajalti lasten osallisuutta, osallisuuden esteitä sekä mahdollisuuksia erilaisissa tilanteissa, joissa lasten oikeus päättää omista asioistaan ei ole taattua. Teoksessa useat kirjoittajat kuvailevat muun muassa lasten osallisuutta sotatiloissa, köyhissä valtioissa ja esimerkiksi vammautuneiden lasten mahdollisuuksia osallisuuteen. Näiden useiden kirjoittajien joukossa esimerkiksi Landsdown (2010, 34) on kuvailut lasten osallisuuden toteutuvan poikkeuksetta, kun kyetään huolehtimaan ensin näiden aiemmin mainittujen ulottuvuuksien onnistumisesta. Lisäksi tässä Landsdownin näkökulmassa lapsella on myös oikeus kieltäytyä osallistumasta, yhtenä ulottuvuutena. Aikuiset eivät määritä tai sanoita vaihtoehtoja valinnoille vaan lapset itse ovat täysin vapaaehtoisesti omina yksilöinä aktiivisesti mukana toiminnassa ja kertomassa ajatuksiaan. (Landsdown 2010, 34.)

Myös Oranen (2008, 7) on kuvaillut osallisuutta teoksessa *Mitä mieltä! Mitä mieltä! Lasten osallisuus lastensuojelun kehittämisessä*. Oranen kuvailee, että osallistumisen ja omaan elinpiirinsä toimintaan vaikuttamisen kautta lapsi saa mahdollisuuden pohtia omaa maailmaansa ja merkitystään siinä maailmassa. Osallistuminen edistää myös yhteisöllisyyttä ja sitä kautta opitaan yhdessä elämisen taitoja. (Oranen 2008, 7.) Lasten vaikutusmahdollisuuksien parantamisen periaatteena on, että lasta tulee kunnioittaa, osallistumisen tulee olla vapaaehtoista, osallistumisen tulee olla lapselle hyödyllistä ja tarkoituksenmukaista, lapsella tulee olla oikeus suojeluun, lapsen osallistumisen tulee olla näkyvää, osallistumisen valta ja vastuu tulee olla tiedostettuja ja osallistumiseen tulee sisällyttää arviointia. Nämä periaatteet tarkoittavat käytäntöön tuotuna sitä, että lasta tulee kuunnella kiireettömästi ja kunnioittavasti, sillä muuten lapsi ei kerro asiaansa tai saa kokemuksen epäonnistumisesta. Lapsen osallistumisen ollessa vapaaehtoista hän sitoutuu yleensä toimintaan vahvemmin. (Lasten osallistumisen etiikka 2014.) Seuraava kappale syventyy tarkemmin lasten osallisuuden toteutumiseen päiväkodin toimintaympäristössä.

### 3.2.2 Lasten osallisuus päiväkodissa

Jos tarkennetaan lasten osallisuutta päivähoidon pariin, on Leena Turja (2012, 50-51) käsitellyt aihetta omasta näkökulmastaan teoksessa *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. Tästä näkökulmasta katsottuna lapsen tunne osallisuudesta muodostuu, kun lapsi on aktiivisena tekijänä arjessa. Lasten tulisi olla osallisena esimerkiksi koko päivähoidon suunnitteluprosessissa siten, että he saisivat esittää omia mielipiteitä sekä ideoita, olla mukana suunnittelemassa tiloja ja

toimintaa sekä arvioimassa toiminnan onnistuneisuutta. (Turja 2012, 50-51.) Päivähoidon parissa osallisuudessa on kuitenkin useita sudenkuoppia, mutta mainittakoon yksi olennaisimmista, joka on lapsilähtöisyyden unohtaminen. Heinonen ja Kuikka (2013, 225-226) kertovat kuinka tärkeää on muistaa, että lasten osallisuus voi helposti ajautua aikuisen tekemisen kohteeksi tekijänä olemisen sijaan. Tämän välttämiseksi tulisi kunnioittaa lasten halua osallistua tai ei osallistua toimintaan ja osallisuuden tulee lähteä lasten tarpeista, eikä aikuisen. (Heinonen & Kuikka 2013, 225-226.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 määrittelee lasten osallisuuden päiväkodissa yhteiskunnallisten taitojen kautta. Osallisuuden kerrotaan olevan perusta tulevaisuuden kestävyydelle ja demokratialle. Tällä tarkoitetaan tulevia yhteiskunnallisia taitoja, joita päivähoidossa lasten kanssa harjoitellaan. Päivähoidossa lasta tuetaan olemaan aktiivinen vaikuttaja ja osallistuja perustuen lasten oikeuteen olla osallisena oman elämänsä asioissa. Lasten osallisuuden tunnetta voidaan lisätä aktiivisella kuuntelulla, aloitteisiin vastaamisella ja osallistamalla lasta mahdollisimman paljon kokonaisvaltaiseen päätöksentekoon. Tämä tarkoittaa käytännössä yhdessä kasvattajien kanssa tehtävää suunnittelua ja arviointityötä. Osallistumisen, osallisuuden ja vaikuttamisen kautta lapset oppivat päiväkodissa noudattamaan sääntöjä sekä sopimusten ja luottamuksen merkityksen. Näiden taitojen kehittyessä lapsen käsitys omasta itsestään ja sosiaalista taidoistaan muokkautuvat. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 24.)

Leena Turja (2012, 44-49) kuvailee kirjoituksessa Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa sitä, miten käsitys lasten kyvyistä osallistua on muuttunut vuosikymmenten saatossa. On siirrytty pelkämästä osallistumisesta osallisuuteen ja toimijuuteen. Lapset nähdään nykyään päivähoidossa aktiivisina tekijöinä ja erittäin kyvykkäinä päätöksentekijöinä. Valtasuhteet ovat myös muuttuneet ja lapsille annetaan enemmän päätösvaltaa, kuitenkin lopullisen vastuun säilyessä varhaiskasvattajalla. Toiminnan ollessa ennen lapsikeskeistä, on nykyään toiminta lapsilähtöistä ja lasten aloitteisiin perustuvaa. Turjan mukaan lasten osallisuus näyttäytyy päiväkodin arjessa moniulotteisesti, useissa eri kohdissa hoitopäivän aikana. Lapset ovat osallisina ideoinnissa, suunnittelussa, päätöksenteossa, toimeenpanossa, arvioinnissa ja osallistumisessa. Lapsille annetaan paljon valinnan vaihtoehtoja, mahdollisuus omien aloitteiden tekemiseen sekä heitä kuunnellaan aktiivisesti. (Turja 2012, 44-49.)

Stenvall ja Seppälä (2008, 14-15) ovat tutkineet lasten osallisuutta päiväkodeissa Socca:n (sosiaalialan osaamiskeskus) Talo lapsia varten julkaisussa. Kyseisessä tutkimuksessa oli selvitetty, miten päiväkodit näkevät osallisuuden sekä osallisuuden lisäämisen edellytyksiä. Tutkimusta varten Stenvall ja Seppälä olivat valinneet 160 päiväkotia pääkaupunkiseudulla ja tutkimuksen vastausprosentti oli ollut 37 %. Kyseisen tutkimuksen tuloksista ilmeni, että useimmat

päiväkodit näkivät lasten osallisuuden työvälteenä. Osallisuus nähtiin työn osana, jossa korostuivat erot lapsen ja aikuisen välillä. Tässä näkökulmassa lapsi ei yllä aikuisen tasolle, vaan on toimijana ja osallisena, mutta aikuisella säilyy päävastuu toiminnasta. Osallisuuden todettiin myös olevan riippuvainen lasten iästä, sillä pienten päivähoitossa olevien lasten kohdalla tutkimuksen mukaan osallisuus oli olematonta. Kuitenkin samassa yhteydessä on todettu, että osallisuudella ei ole ikärajaa sinänsä, sillä näitä taitoja tulee alkaa kartuttaa jo varhain. Yhteisöllinen toiminta voi siis olla pienillekin opettavaista ja pitkäkantoista. (Stenvall & Seppälä 2008, 9 & 14-15.)

Lasten osallisuudella päiväkodissa voi olla esteitä ja näitä esteitä osallisuudelle määrittelee hyvin Lastensuojelun keskusliiton opas Lasten osallistumisen etiikka. Oppaassa kerrotaan useita erilaisia kohtia tai tilanteita, joissa voidaan kompastua lasten osallisuuden onnistuneisuuden ja eettisyyden suhteen. Oppaan mukaan ongelmana voi olla liian kiireiset aikuiset, jolloin lapset eivät tule kuulluksi. Lasten näkemykset saatetaan myös sivuuttaa ja heille annetaan valmiita ajatuksia sekä mielipiteitä. Toiminnan tulisi olla aina aitoa, lapsilähtöistä ja lapsella tulisi olla aina mahdollisuus myös kieltäytyä toiminnasta. Osallisuuden ja osallistumisen onnistuneisuus vaatii aikaa ja resursseja aikuisilta, toiminnan tulee olla loppuunvietyä sekä johdonmukaista ja lasten tulee itse nähdä toiminnasta saatu hyöty. (Lasten osallistumisen etiikka 2014.) Seuraavaksi siirryn käsittelemään arvioinnin kokonaisuutta.

### 3.3 Arviointi varhaiskasvatuksessa

Yleisellä tasolla varhaiskasvatuksen parissa puhutaan ja kirjoitetaan paljon arvioinnista. Arviointia tehdään paljon, eri syistä ja erilaisilla tavoitteilla. Arviointi kohdistuu varhaiskasvatuksessa muun muassa laatuun, joka perustuu Euroopan unionin laatutavoitteisiin. Laatu voidaan arvioida erilaisilla laatumittareilla. Arvioitsijoina toimivat esimerkiksi varhaiskasvattajat, esimiehet, lasten vanhemmat ja ulkoisen auditoinnin tekijät. Varhaiskasvatuksessa arvioidaan myös toimintaa monista eri näkökulmista, kokonaisvaltaisesti sekä päivätasolla. (Hujala ym. 2007, 152-167, 172-176.)

#### 3.3.1 Arvioinnin merkitys

Toimintaa arvioidaan, jotta voidaan parhaiten vastata lasten tarpeisiin ja kehitykseen. Tätä toimintaa arvioivat useimmiten itse varhaiskasvattajat. Itsearviointi on myös yksi arvioinnin muoto, jota varhaiskasvatuksessa tekee pääasiallisesti henkilökunta. Lasten näkökulmasta tehtävää arviointia varten on olemassa oma mittarinsa, LIS-YC (Leuven Involment Scale for Young Children) jolla voidaan arvioida laatua. Tämän mittarin kattavuus ei ole kuitenkaan kovin hyvä, vaikka sen avulla saadaan lapsen näkökulma esiin toiminnan suhteen. (Hujala ym. 2007, 152-167, 172-176.)

Koska päivähoidon tavoitteena on kehittää kasvatustyötä ja tuottaa laadukasta varhaiskasvatusta, on arviointi olennainen osa onnistuneisuuden varmistamista. Kupila (2004, 4) kirjoittaa teoksessa Arvioidaan yhdessä arvioinnin olevan keskeinen osa onnistunutta pedagogiikkaa. Kupilan mukaan arvioinnin tulee olla lapsilähtöistä ja sen tulisi perustua lasten havainnointiin, toiminnan arviointiin sekä lasten itsearviointeihin. Varhaiskasvatuksen parissa arvioinnin tulisi olla lapsen kehityksen ja kasvun tukena. (Kupila 2004, 4.) Samassa teoksessa Leena Turja (2004) kertoo lapsista arviointisijoina. Tehtäessä arviointia lapsilähtöisesti ja lapsen näkökulmasta on Turjan mukaan olennaisinta ja myös haastavinta saada lapsen ääni kuuluviin ilman aikuisten motiiveja. Jotta tämä onnistuisi, tulee omaksua ajatus siitä, että tiedonsiirto ei tapahdu aikuiselta lapselle, vaan lapsi itse toimii aktiivisena tiedonhankkijana. (Turja 2004, 9-10.)

Arvioinnin merkitystä pohdittaessa on olennaista miettiä, kenen näkökulmasta sitä tehdään ja ketä varten. Mihin arvioinnin tuloksia käytetään ja millainen arvo näillä tuloksilla on kokonaisuuden kannalta? Esiopetuksessa sekä varhaiskasvatuksessa vaaditaan jatkuvaa laadun arviointia ja tätä arviointia tehdään varhaiskasvattajien toimesta useimmiten heidän oman työn laadun arvioimiseksi. Lapset osallistuvat toiminnan arviointiin taitojensa mukaisesti. (Esiopetuksen opetussuunnitelma 2016, 16.) Tässä opinnäytetyössä arvioinnilla tarkoitetaan lasten näkökulmasta tehtävää itsearviointia. Lapset arvioivat omaa toimintaansa, mutta samalla he arvioivat myös toisten lasten toimintaa sekä koko ryhmän toimintaa. Tässä työssä arviointia ei tehdä varhaiskasvattajille heidän tarpeisiin, vaan työn tarkoituksena on harjoituttaa lasten itsearvioinnin taitoja ilman muita motiiveja. Lasten itsearvioinnin taitojen harjoittelun lisäksi tulevaa esikoulua ja koulua ajatellen lasten tulisi harjoitella myös muita arviointiin liittyviä taitoja, kuten palautteen antamista ja yleistä toiminnan arviointia. Seuraava luku käsittelee lasten äänen kuuluviin saamista arvioinnin kautta.

### 3.3.2 Lasten äänen kuuluviin saaminen

Kun tarkastellaan lasten äänen kuuluviin saamista ja lasten kuulemista yleisellä tasolla, voidaan tarkastella Yhdistyneiden kansakuntien lasten oikeuksien sopimuksen 12. ja 13. artiklaa, jotka määrittelevät, että lapsella on oikeus tulla kuulluksi ja ilmaista oma mielipide. (Yleissopimus lasten oikeuksista 1991.) Lasten äänen kuuluviin saaminen on todella tärkeää, sillä vain ja ainoastaan lapset osaavat kertoa asioistaan juuri heidän näkemällään tavalla. Kasvattajat pystyvät ottamaan lapsen kokemukset ja mielipiteet huomioon vain, jos saavat niistä tietoa. (Heinonen & Kuikka 2013, 224.)

Valtakunnallisen sosiaali- ja terveysalan eettisen neuvottelukunnan vuoden 2013 Etene-julkaisussa kuvaillaan lasten äänen kuulemisen merkitystä yhteiskunnallisesti sekä sen vaikutuksia lasten osallisuuden tunteeseen. Toistuvat tunteet siitä, että tulee kuulluksi, saavat lapsen uskomaan omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. Lapsi ryhtyy aloitteelliseksi sekä alkaa toimia

omien pyrkimystensä mukaan. Näin karttavat tunteet osallisuudesta. Nämä ominaisuudet ovat perusta tuleville yhteiskunnallisille taidoille joita lapsi tarvitsee jo kouluiässä. Lasten äänen kuuleminen edistää lasten palveluiden kehittämistä ja on eettisesti ajateltuna välttämättömyys. (Lapsuuden ja nuoruuden etiikka sosiaali- ja terveysalalla 2013, 28.)

Lapsi ei ilmaise itseään kuitenkaan vain pelkästään puheen kautta, vaan lapsen ilmaisu on myös kehollista. Jotta lapsen mielipiteet ja ääni saadaan selville, kuuntelijan tulee huomioida lapsen kokonaisvaltainen itseilmaisu. Eleet, ilmeet, äänenpaino, kehon liikkeet ja muutokset jännittyneisyydessä kertovat usein jotain sellaista mitä pelkät sanat eivät kerro. Kuitenkin näiden eleiden ja ilmeiden tulkinnessa piilee riski väärinymmärryksestä, joten on tärkeää antaa tilanteille aikaa ja lapselle mahdollisuus selittää itseään. (Lapsuuden ja nuoruuden etiikka sosiaali- ja terveysalalla 2013, 25.) Tässä opinnäytetyössä lapsen äänen kuuluviin saaminen arvioinnin prosessin kautta on toiminnan keskiössä. Seuraavassa kappaleessa kuvailen arvioinnin prosessin teoriapohjaa.

### 3.3.3 Arvioinnin prosessi

Hyvänä esimerkkinä onnistuneista kokonaisuuksista arvioinnissa ovat lasten kokoukset. Arvioinnin prosessi, joka on suunniteltu tätä opinnäytetyötä varten, pitää sisällään samoja elementtejä joita löytyy lasten kokouksista. Nämä kokousten elementit ovat tässä opinnäytetyössä vain tuotu päivähoiton kontekstiin ja ikätasoon sopiviksi. Jouko Haapamäki (2000, 33) on kuvailut teoksessa Yhteisö kasvattaa lasten kokousten vaikutuksia päivähoitossa. Näissä kokouksissa oli asetettu tavoitteita toiminnalle, tehty suunnitelmia toiminnan suhteen ja myöhemmässä vaiheessa tarkasteltu miten suunnitelmat sekä toiminta ovat onnistuneet. Kokousten avulla lapset kokivat osallisuutta ja yhteisten tavoitteiden myötä he sitoutuivat toimintaan ja kokivat yhteisöllisyyden tunnetta. Tässä kirjoituksessa nousivat tärkeään arvoon lasten tunne yhteenkuuluvuudesta, yhteisten tavoitteiden asettaminen sekä näihin tavoitteisiin palaaminen. (Haapamäki 2000, 33.)

Vaikka Haapamäen (2000, 33) kirjoitus lasten kokouksista ei ole kovin tuore, tukee näitä havaintoja kuitenkin Lasten osallistumisen etiikka-opas, jossa kuvaillaan laajalti lasten osallistumista yhteisölliseen toimintaan. Oppaassa puhutaan kokonaisprosessin onnistumisen kannalta toiminnasta aiheutuneiden tulosten tarkastelun tärkeydestä sekä aikuisten läsnäolevan roolin tärkeydestä. Kokonaisprosessin, vaikkapa lasten kokouksien prosessin onnistuessa, lapset kokivat osallisuutta ja tuntevat olevansa osa yhteisöä. Kuten Haapamäen kirjoituksessa, on myös lasten osallistumisen etiikka oppaassa painotettu yhteisöllisyyttä, yhdessä tekemistä ja tavoitteellista toimintaa. (Lasten osallistumisen etiikka 2014.)

Anna Kapanen (2004, 76-79) kirjoittaa kokemuksiaan lasten itsearviointista teoksessa *Arvioidaan yhdessä*. Kirjoituksessaan Kapanen kertoo näkemyksiään lasten itsearvioinnin toteutumisesta päivähoitossa ja esiopetuksessa. Kapanen kuvailee erään esiopetusryhmän arvioinnin tilannetta, jossa lapset arvioivat omaa toimintaansa käyttäen harmaata ja valkoista pilveä kuvaamaan omaa onnistumistaan. Arvioinnin menetelmä pohjautui lapsille esitettyyn satuun *Poika ja valas*. Lapsille esitettiin kysymyksiä heidän omista taidoistaan päivähoitossa. Tässä tapauksessa itsearvioinnin tukena olivat myös kotiin lähetetyt itsearvioinnin lomakkeet. Lapsset olivat kokeneet yhdessä tekemisen ja arvioinnin tärkeiksi asioiksi. Kaikkein olennaisimpana asiana Kapanen kirjoituksessa kuitenkin oli se, että lapset tunsivat itsensä tärkeiksi toiminnan kautta. Kirjoituksen lopputulemassa kuvaillaan arvioinnin tärkeyttä osana lapsen kehitystä ja kokonaisvaltaista oppimista. (Kapanen 2004, 76-79.)

Teoksessa *Arvioinnista opiksi* Heikka ym. (2009, 82-83) kuvailevat laajasti varhaispedagogiikassa tapahtuvaa arviointia ja toiminnan suunnittelua. Arviointia on kuvailtu pitkälti kasvattajien ja opetuksen näkökulmasta, mutta teoksessa kuitenkin löytyy kuvaus lasten osallisuudesta arvioinnissa. Lasten osallisuutta on tarkasteltu nimenomaan sen toteutumisen näkökulmasta. Kirjoituksessa korostuu lapselle annettavan ajan määrään olennaisuus arvioinnin lapsilähtöisyyden toteutumisessa. Pysähtyminen, aito kuunteleminen sekä omien näkemysten ja mielipiteiden taustalle laittaminen ovat avainasemassa, kun arvioinnissa halutaan saada lasten rehellinen mielipide ja arvio asioista. (Heikka ym. 2009, 82-83.) Muun muassa näihin lähteisiin pohjaa suunnittelemani arvioinnin prosessi, jota kuvaan tarkemmin osiossa toiminnallisen osuuden kuvaus. Seuraava osio käsittelee tieto- ja viestintäteknikkaa, jonka käyttö on isossa roolissa arvioinnissa tässä opinnäytetyössä.

### 3.3.4 Tieto- ja viestintäteknikka itsearvioinnin välineenä

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritellään monilukutaidon sekä tieto- ja viestintäteknisen osaamisen olevan osana kaikilla elämän alueilla. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea näitä taitoja ja näin ollen edistää lasten koulutuksellista tasa-arvoa. Monilukutaito on perustaito, jonka avulla pystytään havainnoimaan tekstiä useassa eri muodossa, kuten esimerkiksi kuvissa ja digitaalisesti. Lasten monilukutaitoa ja tieto- ja viestintäteknistä osaamista tuetaan päivähoitossa tutustumalla erilaisiin sovelluksiin ja välineisiin. Lasten kanssa tulisi toiminnassa hyödyntää tieto- ja viestintäteknikkaa dokumentoinnin ja sisällön tuottamisen välineenä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 24.) Tieto- ja viestintäteknikan hallintaa pidetään kansalaistaitona, osana monilukutaitoa ja opiskelutaitoa. Esiopetussuunnitelmassa määritellään, että tieto- ja viestintäteknikan käytöllä tuetaan lasten aktiivista roolia ja kehitetään lasten teknistä osaamista. (Esiopetuksen opetussuunnitelma 2016, 23.)



Tieto- ja viestintätekniset välineet, kuten taulutietokone, avaavat uusia oppimisympäristöjä, joiden avulla voidaan kehittää lasten monilukutaitoa. Vantaan kaupungin Esiopetuksen opetussuunnitelmassa kerrotaan tieto- ja viestintäteknikan käytön olevan osana toimintaa ja lasten oppimista. Kaupunki on panostanut näihin tieto- ja viestintäteknisiin oppimisympäristöihin, joissa käyttö painottuu dokumentointiin, itseilmaisuun ja yhteisölliseen tekemiseen. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2016, 24-25.) Leena Turja (2012, 197-203) kertoo teknologiakasvatuksesta teoksessa Varhaiskasvatuksen käsikirja. Teknologia on määritelty teoksessa tekniikaksi, teknisiksi työvälineiksi, järjestelmiksi ja sovelluksiksi. Turja kuvailee teknologiakasvatuksen perustuvan leikin, tutkimisen ja havainnoinnin kautta oppimiseksi. Teknisten välineiden käyttö on Turjan mukaan olennainen osa yhteiskunnallisia taitoja. (Turja 2012, 197-203.) Perustelut ja tarve tieto- ja viestintäteknikan käytölle nousee siis esiopetuksen opetussuunnitelmasta sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteista. Tämän opinnäytetyön kontekstissa tieto- ja viestintäteknikan käyttö on suuressa roolissa lasten työvälineenä dokumentoinnissa, sekä itsearviointin toteuttamisessa. Työn kautta sekä lapsille että varhaiskasvattajille näyttäytyy taulutietokoneesta useita eri käyttömahdollisuuksia.

Yhteen vetäen raportin teoriaa arvioinnista voidaan sanoa, että arviointi varhaiskasvatuksessa on lähteiden mukaan eriasteista ja eri syistä tapahtuvaa. Tähän opinnäytetyöhön olennaisimpia näkökantoja ovat kuitenkin lapsen äänen kuuluviin saaminen arvioinnin kautta sekä lapsen itsearviointin taitojen harjaannuttaminen ilman aikuisilta tulevaa motiivia. Arviointia ei kuitenkaan tule tehdä pelkästään arvioinnin takia, vaan sen tulee edistää lasten oppimisen taitoja. Itsearviointin ja arvioinnin taitojen merkitys kasvaa lapsen siirtyessä esikouluun ja koulumaailmaan, missä näitä taitoja tarvitaan enemmän määrin. Hyvän arvioinnin välineenä toimivat tieto- ja viestintätekniset laitteet, sillä niiden tulee olla osana lasten oppimista yhtenä oppimisympäristönä. Seuraava osio kuvailee tässä opinnäytetyössä käytettyjä tutkimusmenetelmiä.

#### 4 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyön edetessä olennaista oli pohtia käytettyjä tutkimusmenetelmiä. Tutkimusmenetelminä käytin havainnointia ja dokumentointia. Havainnoinnilla tarkoitetaan tässä yhteydessä tutkijan aktiivista ja osallistuvaa roolia tutkimuksen teossa. Dokumentoinnilla tarkoitetaan valokuvausta.

##### 4.1 Toimintatutkimus

Pohdin toiminnallisen työn ja toimintatutkimuksen eroavaisuuksia oman työni kohdalla. Päädyin siihen lopputulemaan, että tämä opinnäytetyö on toimintatutkimus, sillä työn ominaisuudet vastaavat muun muassa Heikkisen (2006 16-22) teoriaan toimintatutkimuksesta. Toimintatutkimuksen avulla voidaan tuottaa käytännön kehittämistä varten tietoa. Sen avulla voidaan

kokeilla uusia toimintatapoja esimerkiksi projektin muodossa. Toimintatutkimuksessa tutkijalla on aktiivinen rooli, eli hän on toiminnassa mukana yhtenä tekijänä. Toimintatutkimuksen tavoitteena on tuottaa käytännöllisiä toimintamalleja hyväksikäyttäen myös muiden osaamista ja asiantuntijuutta. (Heikkinen 2006, 16-22.) Toiminta on usein syklistä, eli useiden kokeilujen kautta toiminnan muokkaamista, jotta saadaan haluttu lopputulos. Syklisyys ilmenee siten, että tutkija suunnittelee teoriaan pohjaten toimintatavan, jonka hän sitten toteuttaa. Toteutusta tarkastellaan havainnoiden ja näiden havaintojen perusteella luodaan uusi parempi toimintamalli. (Heikkinen 2006, 35.)

#### 4.2 Havainnointi

Havainnointi oli olennainen osa opinnäytetyön toteutusta ja valitsin havainnoinnin siksi, että sen avulla sain olennaista tietoa toiminnan onnistuneisuudesta, lasten mielipiteistä, lasten toiminnasta sekä opinnäytetyön eri osuuksien toimivuudesta. Koska lapsi ilmaisee itseään kokonaisvaltaisesti, voidaan lasta havainnoimalla saada tietoa hänen mielipiteistään ja ajatuksista. Havainnointi tulee tehdä kokonaisvaltaisesti ja pitkäjänteisesti. Havainnoinnin avulla voidaan jonkin asteisesti arvioida toiminnan onnistuneisuutta. (Aaltonen ym. 2008, 45.)

Tässä opinnäytetyössä havainnointi oli osallistuvaa havainnointia. Hirsjärvi ym. (1997) kuvailevat osallistuvassa havainnoinnissa tutkijan olevan osana tutkittavan ryhmän toimintaa yhtenä tekijöistä. Tutkija on yksi ryhmän jäsenistä jossakin roolissa. (Hirsjärvi ym. 1997, 205.) Tässä opinnäytetyössä oma roolini ryhmässä oli ohjaaja. Havainnointi on tämän opinnäytetyön yhteydessä tapahtunut käytännön tilanteissa ja havainnoinnin tukena on käytetty muun muassa äänitystä.

#### 4.3 Dokumentointi

Opinnäytetyössäni dokumentointi oli olennaisena menetelmänä. Lapset dokumentoivat eli valokuvasivat käyttäen taulutietokonetta. Teorian mukaan lasten on helpompi hahmottaa tilanteita, tapahtumia, aikaa ja paikkaa, kun asiat ovat havainnollistettu kuvin. Kuvien kautta lapselle tehdään näkyväksi lasten omaa toimintaa ja näiden kuvien avulla heidän on helpompi muistella sekä arvioida tehtyä toimintaa. (Kuvat kommunikoinnissa opas 2014, 3-4.) Dokumentoinnin tarkoituksena on ollut tuottaa sisältöä arviointia varten. Dokumentoinnin välineeksi olin valinnut taulutietokoneen, perustuen Esiopetuksen opetussuunnitelmaan (Esiopetuksen opetussuunnitelma 2016, 23), varhaiskasvatussuunnitelmaan (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 24), yhteistyöpäiväkodin toiveeseen tieto- ja viestintätekniikan käytön lisäämisestä ja ideaani lasten osallistamisesta dokumentointiin. Ajatus lasten tekemästä dokumentoinnista nousi minulle kirjoituksesta Lipponen ym. Haluan, voin, osaan - Lasten toimijuuden rakentuminen päiväkodissa. (Lipponen ym. 2013, 159-175.) Valokuvaaminen on havaintojeni

mukaan ollut menetelmänä isossa roolissa lasten osallisuuden lisääjänä. Seuraavassa osiossa kuvailen opinnäytetyöni toteutusta.

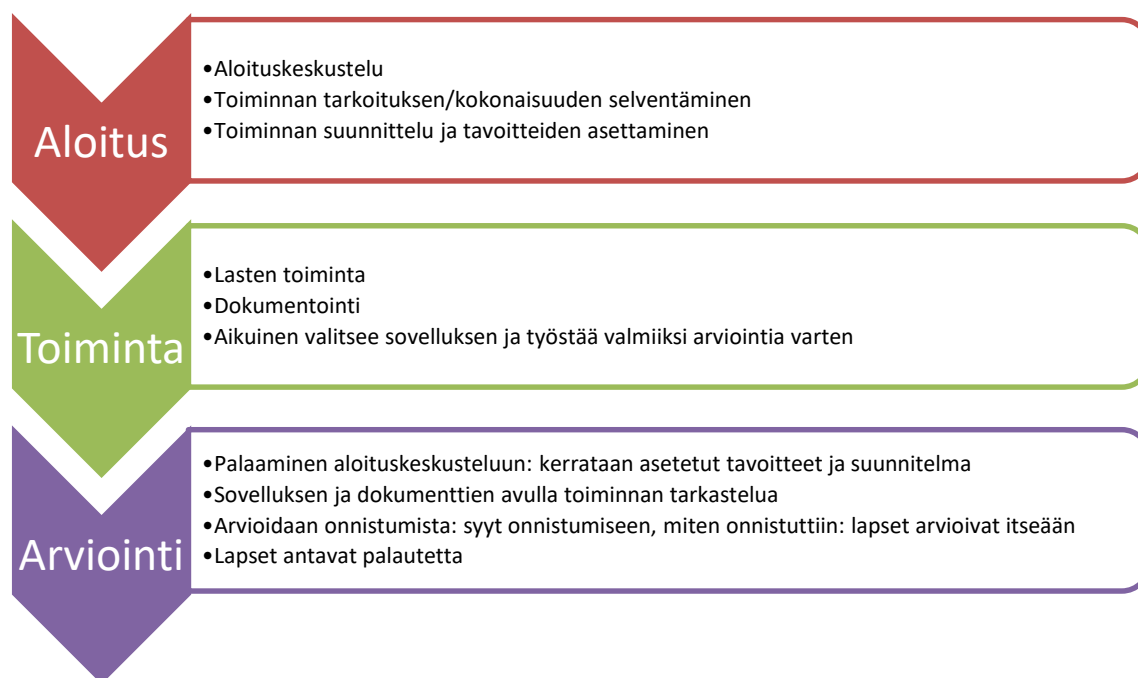
## 5 Toteutuksen kuvaus

Vantaan kaupungin Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan toimintakulttuurin tulee tukea lapsen vuorovaikutusta toisten lasten ja aikuisten kanssa siten, että lapsia tuetaan ilmaisemaan itseään eri tilanteissa. Lapset ovat osallisena päätöksenteossa ja myös arvioivat tekemiään päätöksiä ja toimintaa. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2016, 24-25.) Kehittämäni arvioinnin menetelmän avulla saatu tieto hyödyttää sekä lapsia, että varhaiskasvattajia ja se vastaa esiopetuksen opetussuunnitelmasta nousevaan tarpeeseen jo varhaiskasvatuksen puolella arvioinnin ja itsearviointin taitojen harjoittelun muodossa. Raporttini teoriaosuus kertoo, että osallisuuden ja osallistumisen kautta lapsi voi kokea kuuluvansa yhteisöön, tuntea voimaantumista sekä olla vaikuttajana omassa elinympäristössään. Arviointi, jossa lapset itse arvioivat päiväkodissa toimintaa tai omaa toimintaansa pitää sisällään useita eri vaikuttamisen ja osallisuuden elementtejä. Seuraavat osiot kuvaavat toiminnallisen osuuden prosessia.

### 5.1 Toiminnallisen osuuden kuvaus

Esittämieni teorioiden mukaan arvioinnin avulla lapset voivat harjoitella päiväkodissa yhteiskunnallisia taitoja, toimimaan yksilönä osana yhteisöä, itsearviointiin tarvittavia taitoja sekä erilaisia vaikuttamisen keinoja. He saavat äänensä kuuluviin ja harjoittelevat tavoitteiden asettamista sekä asetettujen tavoitteiden onnistumisen arvioimista. Samalla varhaiskasvattajat saavat tietoa lasten mielipiteistä, toimintatavoista, ajatuksista ja taidoista. Kuten aiemmin kirjoitin, tieto saadaan nousemaan lapsilta aktiivisella kuuntelulla, tilan antamisella, mahdollisuuksien luomisella ja turvallisilla puitteilla. Lapsilta saattaa tulla keskusteluiden kautta kasvattajille arvokasta tietoa eri toimintojen mielekkyydestä ja heiltä voi saada virikkeitä uudenlaisen toiminnan organisointiin. Lapsilta saattaa tulla kehitysideoita päivähoidon arkeen arvioinnin kautta.

Toiminnallisen osuuden suunnittelussa hyödynsin tässä opinnäytetyössä käyttämäni lähdekirjallisuutta lasten vaikuttamismahdollisuuksista, osallisuudesta sekä arvioinnista. Toiminnallista osuutta varten, lähdekirjallisuuteen pohjautuen, kehitin arvioinnin prosessin, jonka toteuttamalla lapset harjoittelivat itsearviointin taitoja. Toiminnallisen osuuden tuotos keskittyy kuitenkin sovelluksiin, joita käytin arvioinnin tuokioissa. Tuotokseni pitää sisällään ohjeituksen kolmen eri sovelluksen käyttöön arvioinnin välineenä. Suunnittelemani arvioinnin prosessi on myös itsessään hyödyllinen työväline, jota voidaan hyödyntää sovelluksien kautta.



Kuvio 1: Arvioinnin prosessi

Oheinen kuvio (kuvio 1) näyttää arvioinnin prosessin yksinkertaisimmassa muodossaan. Kuitenkin tulevassa kuvauksessani toiminnan toteuttamisesta voi huomata, että prosessi pitää sisällään paljon huomioitavia asioita, mutta prosessin pääpiirteet näkyvät ulospäin kuvion esittämällä tavalla. Toiminnallisen osuuden esivalmisteluihin kuului vanhempien lähestyminen kuvauslupien suhteen. Päiväkodin puolesta nimetty opinnäytetyöni ohjaaja lähetti vanhemmille laatimani saatekirjeen ja toimitin itse paikan päälle kuvauslupalomakkeet, jotka vanhemmat palauttivat suoraan päiväkodin ryhmän hoitajille. Ennen opinnäytetyön toiminnallista osuutta kävin vierailemassa Simonmetsän päiväkodissa, jotta lapset näkisivät kuka olen ja pääsisin itse kertomaan heille tulevasta toiminnasta. Tällä vierailukerralla havaitsin, että lapsia jännitti läsnäoloni ja ajatus valokuvaamisesta.

Opinnäytetyöni toiminnallinen osuus koostui kahdesta peräkkäisestä toimintajaksosta. Molemmat toimintajaksot koostuivat aloituskeskustelusta, toiminnan toteuttamisesta lasten kanssa ja toiminnan arvioinnin tuokiosta, joka päätti jakson. Toiminnallista osuutta varten olin valinnut taulutietokoneen dokumentoinnin välineeksi ja keinoksi tuottaa materiaalia toimintatuokioon, koska lapset oppivat hyödyntämään tällä tavoin taulutietokonetta ja pääsivät osallistumaan sisällön tuottamiseen äänensä kuuluviin saamiseksi. Tässä kontekstissa dokumentoinnilla tarkoitetaan lasten itse valitsemien kohteiden valokuvausta.

Aloituskeskustelussa lapset asettivat tavoitteita oman valokuvaamisensa suhteen tai koko ryhmän kuvien suhteen. Toimintaa suunniteltiin huolella, siten että lapset saivat itse päättää

mitä he valokuvaavat, missä he kuvaavat ja milloin. Lasten kanssa sovittiin säännöt valokuvaamisen suhteen, esimerkiksi kaverin kuvaamiseen piti aina pyytää lupa ja kuvaaminen tapahtuisi aamupäivien aikana. Lapset kuvasivat päivittäin ja lopussa pidimme yhteisen arvioinnin keskustelun. Lapset antoivat myös palautetta, jonka avulla he saivat lisäharjoitusta arvioinnista. Toiminnan sisältöä kuvaan tarkemmin seuraavissa kappaleissa.

## 5.2 Ensimmäinen toimintajakso: lempiasiat päiväkodissa

Alun perin olin suunnitellut kuvaamisen tapahtuvan ryhmässä. Kuten aiemmin mainitsin, lapsia jännitti läsnäoloni ja valokuvaaminen, joten toiminnan lapsilähtöisyyden vuoksi ja turvallisuuden tunteen säilyttämiseksi tein päätöksen aloittaa toiminnan yksinkertaisempana kuin olin alun perin suunnitellut. Sillä tavoin lapsilla olisi mahdollisuus ensin tutustua minuun ja saada luottamuksellisempi suhde. Tämän päätöksen perustin omaan kokemukseeni lasten kanssa toimimisesta sekä aiemmin oppimaani teoriaan varhaiskasvatuksen opinnoissa. Päätin, että ensimmäisen viikon aikana lapset voisivat harjoitella kanssani kuvaamista yksilöinä, tietyn teeman ympärillä. Tämän avulla lapset saisivat rohkeutta kuvaamiseen ja työskentelyyn kanssani.

Toiminta alkoi lasten kanssa keskustelemalla. Avasin keskustelun kertomalla lapsille, että aloitamme yhteisen projektin, jonka aikana valokuvataan päiväkodissa omia lempiasioita. Ensimmäiselle viikolle ajattelin tehdä helposti lähestyttävän teeman, jonka ympärillä toimitaan, jotta lapset saisivat tuntumaa valokuvaamiseen. Huomasin tämän olevan järkevää, koska lapset eivät ymmärtäneet täysin valokuvauksen ideaa tai tavoitteellisuutta, joten harjoittelu alkuun oli tarpeen. Myös teeman mukaan kuvaaminen tuki ajatustani sekä teoriaa suunnitelmallisesta ja tavoitteellisesta toiminnasta, joten pystyin hyvin toteuttamaan toiminnan suunnittelemani arvioinnin prosessin mukaisesti. Ensin kyselin lapsilta, mitkä ovat heidän lempiasioitaan päiväkodissa. Lapset listasivat monia asioita lempiasioikseen, mutta jokainen mainitsi leikin, leikkikaverit ja ulkoleikit. Omien lelujen tärkeys nousi myös lasten puheista. Rakentaminen oli kaikille lapsille lempiasia.

Teimme lasten kanssa suunnitelman toiminnalle kirjaamalla ylös heidän lempiasiat kuvauskohteiksi. Suunnittelimme myös, että jokaisena päivänä viikon ajan kuvaisi yksi lapsi. Suunnitelmaan kirjattiin ylös tavoitteet, joita tuli yksi. Tavoitteeksi lapset asettavat saada viikon päätteeksi kasaan viisi kuvaa. Lopuksi arvoimme kuvausjärjestyksen.

Osa lapsista oli äänekkäämpiä kuin toiset ja halusivat kertoa myös mitkä ovat heidän lempiasioitaan kotona. Hiljaisemmat lapset saivat apua keskustelussa, heitä rohkaistiin kertomaan oma mielipide lempiasioistaan päiväkodissa. Lapsista huomasin innostuksen, mutta tulokintani mukaan osa tunteista oli ristiriitaisia. Kuvaamisen suunnittelu vaikutti jostakusta tylsältä, toiset taas pitivät sitä mieluksana. Kuitenkin kuvausjärjestystä arvottaessa jokainen

lapsi oli innoissaan kuvaamisesta, jokainen halusi olla ensimmäisenä kuvaamassa. Kaikki halusivat kertoa omista lempiasioista toisilleen ja saada oman äänensä kuuluviin.

Valokuvaaminen tapahtui rauhallisessa ilmapiirissä, siten että olin kaksin kuvaa ottavan lapsen kanssa. Siinä kohdassa kävimme uudestaan kuvaajan kanssa keskustelun kahden kesken siitä, mitkä jutut ovat lempiasioita päiväkodissa. Ensimmäinen kuvaaja kertoi leikistä ”jossa hypätään säkkituolille”. Hän kertoi sen olevan hänen lempiasiansa, joten kuvasimme säkkituolin. Hän halusi myös kuvata ”nukkaria”, joten kävimme ottamassa kuvan sieltä. Toisen päivän valokuvaaja halusi kuvata kaveriaan ja kolmannen päivän kuvaaja omia lelujaan, parasta kaveria, Lego-leikkiä sekä suuria pehmopalikoita. Yksi lapsista kieltäytyi kokonaan kuvaamasta. Viimeinen kuvaaja valokuvasi lentokoneleikin, johon osallistui suurin osa ryhmän lapsista.

TOIMINNAN ARVIOINNIN TUOKION KULKU	LAPSET	OHJAAJA
Aloituskeskustelu	Osallistuvat	Aloittaa toiminnan
Viikon muistelu	Suurpiirteisesti läpi käydään viikon kulkua ja kohokohtia	Apukysymyksien avulla auttaa muistelemaan
Valokuvien läpikäynti	Saavat osallistua taulutietokoneen käyttöön, keskustelevat	Käyttää taulutietokoneen sovellusta läpi käyden kuvia viikon ajalta
Reflektiivinen keskustelu	Kuvien kautta muistelevat mitä on tehty arvioitavan jakson aikana	Tukee keskustelua, esittää apukysymyksiä kulu-neesta jaksosta, johtaa tilannetta, kirjaa ylös
Arviointi	Arvioivat omaa toimintaansa, kertovat omaa näkemystään toiminnasta, antavat palautetta	Palaa asetettuihin tavoitteisiin, arvioi lasten kanssa toimintaa, kirjaa ylös, rajaa aikaa

Taulukko 1: Arvioinnin tuokion kulku

Viikon päätteeksi pidimme arviointikeskustelun arvioinnin tuokion muodossa. Oheisessa taulukossa (Taulukko 1) kuvataan arvioinnin tuokion kulkua. Kuvien katseluun arvioinnin tuokion aikana käytin PowerPoint sovellusta taulutietokoneella sekä kannettavalla tietokoneella. Lap-

set avustivat arvioinnin tilanteessa laitteiden käytössä ja olivat innostuneita PowerPoint sovelluksen ulkonäöstä (liite 6). Yksi lapsi, joka kieltäytyi kuvaamasta, ei myöskään halunnut osallistua arviointiin.

Aloitimme arviointitilanteen siis neljän lapsen kanssa. Aloitimme kertaamalla alussa asetetut tavoitteet ja suunnitelman. Kävimme läpi valokuvat päivä kerrallaan siten, että jokainen lapsi sai kertoa omista kuvistaan. Keskusteluissa lapset kertoivat syitä miksi olivat valinneet valokuvauksen kohteet ja mitä kuvissa tapahtuu. Lapset kommentoivat toistensa kuvia, positiivisessa hengessä. Puhuimme lasten kanssa siitä, mitkä olivat syyt toimintamme onnistumiseen, miltä kuvaaminen tuntui ja arvioimme lopputuloksen olleen hyvä. Yksi lapsista ilmoitti arviointitilaisuuden aikana, että ei tahdo osallistua seuraavan viikon toimintaan.

### 5.3 Toinen toimintajakso: vapaa kuvaaminen

Toisen toimintajakson alussa lasten valokuvausryhmä oli kutistunut viidestä lapsesta kolmeen lapseen. Näin ollen päiväkodissa tiedusteltiin lisää halukkaita osallistujia ja kaksi lasta ilmoitettiin halukkaaksi osallistumaan. Aloitin toiminnan vain kolmen lapsen kanssa ja kahden muun lapsen kanssa pidin erilliset aloitukset, jotta päiväkodin päivittäiset toiminnot sujuivat mutkattomasti. Kummassakin aloituksessa kerroin lapsille, että heillä olisi kuluvan viikon aikana mahdollisuus kuvata vapaasti päiväkodissa, haluaminaan ajankohtina.

Teimme lasten kanssa suunnitelman, että he tulisivat itse ilmoittamaan minulle, kun olisi hyvä hetki kuvata ja minä avustaisin taulutietokoneen käytössä. Lapset suunnittelivat kuvaavansa sekä sisällä, että ulkona mutta he eivät halunneet, että kuvauksesta tulisi ”varsinainen tehtävä” vaan heillä nimenomaan pitää olla vapaus valita kuvauksen ajankohta. Tavoitteeksi asetimme sen, että jokainen lapsi osallistuu valokuvaamiseen joko kuvaajana tai kuvattavana. Suunnitelman tekeminen ei ollut lasten kertoman mukaan kovin vaikeaa, mutta tavoitteiden miettiminen vaikutti heistä hankalalta, jonka vuoksi onkin olennaista harjoitella näitä taitoja.

Ensimmäisenä kuvauspäivänä aamupäivän aikana sisällä ollessa lapset eivät halunneet kuvata, mutta ulos mennessä yksi lapsista innostui kuvaamaan leikkivälineitä. Kyseinen lapsi olisi halunnut kuvata myös kavereitansa, mutta kuvauskohteet eivät olleet suostuvaisia. Eräs lapsista halusi toisintaa taisteluleikin ja pyysi minua kuvaamaan heidän leikkinsä. Ehdotin kuitenkin, josko joku muu ryhmän lapsista kuvaisi ja se sopi heille hyvin. Yhdelle lapsista oli tärkeää, että häntä kuvataan keinussa syksyisten lehtien keskellä. Yksi lapsista ei halunnut kuvata itse, mutta halusi olla kuvauksen kohteena. Näin lapset pääsivät kuvaamaan myös toisiaan. Toinen toteutusviikko painottui pitkälti ulkona kuvaamiseen sekä joidenkin leikkien kuvaamiseen sisällä.

Jakso päättyi toiminnan arvioinnin tilanteeseen, joka pidettiin kahdessa erässä ryhmäohjauksellisista syistä. Arvioinnin tilanteessa lasten kanssa kerrattiin asetetut tavoitteet ja katsottiin läpi heidän ottamat kuvat. Lopuksi lapset arvioivat omaa toimintaansa ja antoivat palautetta toiminnasta. Palautteen antaminen oli arvioinnin taitojen harjoittelua, joka oli osana työn tavoitetta ja tarkoitusta. Palautteen sisällön olen avannut kohdassa Lapsilta saatu palaute. Lapset arvioivat onnistuneensa tavoitteiden saavuttamisessa ja kertoivat kuvien olevan hyviä sekä onnistuneita. Kuvaaminen oli heidän sanojensa mukaan hauskaa ja kiinnostavaa. Lasten kommentteja sekä heidän antamansa palautteen olen avannut kohdassa 6.2. Lasten ääni. Tämän viikon aikana lasten kanssa arvioinnissa käytin kahta eri taulutietokoneen sovellusta, joita kuvailen seuraavassa kappaleessa.

#### 5.4 Toiminnasta sovellusten työstämiseen

Opinnäytetyön alkuperäiseksi nimeksi valikoitui ”Menetelmä toiminnan arviointiin lasten näkökulmasta”, mutta prosessin aikana ei syntynyt vain yhtä arvioinnin menetelmää, vaan löytyi useita sovelluksia ja keinoja hyödyntää tieto- ja viestintätekniikkaa lasten tekemässä arvioinnissa ja itsearvioinnissa. Tämän vuoksi opinnäytetyön nimeksi muodostui ”Tieto- ja viestintätekniikka lasten itsearvioinnin välineenä päiväkodissa”. Taulutietokoneen sovelluksille oli useita kriteereitä, joiden tuli täytyä. Yhtenä olennaisimpana kriteerinä oli sovelluksen turvallisuus, sillä lasten ottamissa kuvissa saattaisi näkyä kasvoja tai tunnistetietoja, joten sovelluksen tulisi toimia ilman verkkoyhteyttä. Sovellusten tuli olla käyttäjäystävällisiä lasten näkökulmasta katsottuna. Käytin alkuperäisessä kehittämistehtävässäni PowerPoint sovellusta ja valitsin sen myös opinnäytetyöhöni käyttäjäystävällisyyden ja monipuolisuuden takia. Memosaic ja Notepad+ sovellukset löytyivät usean eri sovelluksen kokeilemisen kautta. Nämä kaksi sovellusta olivat mielestäni selkeimmät ja käyttäjäystävällisimmät. Käytössä olleet taulutietokoneet olivat Android-pohjaisia.

PowerPoint sovellusta varten tein valmiin pohjan kuvaamaan viikon kulkua, eri viikonpäiviä kuvaavat värit ja liikkuvan nuolen (liite 6). Tarkastelun kohteena sovellusta käytettäessä on koko viikko. Visuaalinen ilme oli sekä päiväkodin toive, että teoriaan pohjautuva päätös. Liitteessä 6 näkyy suunnittelu prosessin ensimmäinen työversio ja lopullinen versio pohjasta. Lopullisia versioita pohjasta on kaksi erilaista, yksi joka pitää sisällään viikonlopun päivät ja toinen joka kuvastaa pelkästään päivähoitopäiviä. Tämä valinta perustui päiväkodilta saatuun palautteeseen. Sovellukseen sain valmisteltua pohjan, joka pysyisi muuttumattomana. Sovellukseen voi lisätä kuvia, tekstiä tai videoita, joka mahdollistaa monipuolisemman arvioinnin tilanteen. PowerPoint sovellus on toimiva sekä taulutietokoneella että tavallisella tietokoneella, joka helpottaa arvioinnin tekemistä. Taulutietokoneella sovellusta varten varhaiskasvattajan tarvitsee kirjautua omilla sähköpostitunnuksilla.



Toinen valitsemani sovellus oli Memosaic- min map sovellus, joka sopi nopeisiin arvioinnin tilanteisiin taulutietokoneella. Sovellus on käyttövalmis ja siihen voi lisätä kuvia sekä tekstiä. Sovellukseen saa myös värillisiä pohjia, joita voidaan käyttää kuvaamaan viikonpäivien eri värejä. Tätä sovellusta käytettäessä arvioinnin kohteena voi olla myös yksittäinen päivä tai projekti. Sovellus on lapselle käytössä hiukan haastava, jonka vuoksi käytöstä vastuussa on parempi olla kasvattaja. Lapset voivat osallistua esimerkiksi kuvien valinnassa.

Kolmas sovellus oli Notepad+ sovellus, johon pystyi tekemään ”muistiinpanoina” päiväkohtaisia kirjoituksia. Kullekin päivälle avataan oma muistiinpano, johon voi lisätä kuvia, kirjoitusta tai nauhoittaa ääntä. Sovellus sopii hyvin yksittäisen päivän arviointiin tai projektin arviointiin. Lasten näkökulmasta sovellus oli nopea ja helppo. Lapset pystyvät lisäämään kuvia tai äänittämään, joka lisää arvioinnin tuokiossa lasten osallisuutta. Sovellusta käytetään taulutietokoneella. Lopullisena tuotoksena päiväkodille jäi sovellusten käyttöohje sekä ohjeistus, kuinka sovelluksiin voi lisätä PCS-kuvia kuvapankista internetistä. Tuotos on opinnäytetyön liitteenä (liite 4).

Sovellusten käyttöä esittelin Simonmetsän päiväkodin varhaiskasvattajille ja esittely painottui PowerPoint sovellukseen. Esittelin sovelluspohjan toimintaa ensin käytännön kautta, eli esittelin lasten valokuvien arvioinnissa käytetyn pohjan. Lopuksi esittelin suunnittelemani pohjan, jota olin muuttanut havaintojeni ja lasten palautteen avulla. Näytin taulutietokoneen avulla myös Memosaic ja Notepad+ sovellusten toimintaa. Esittelyssä sain palautetta, jota käsittelem kohdassa 7. Työn käytettävyys ja kehittämismahdollisuudet. Seuraavissa osiossa analysoin työn tuloksia ja toimintaani lasten kanssa.

## 6 Toiminnan analysointi

Toiminnallisen osuuden tarkoituksena oli lasten kanssa valokuvien tuottaa materiaalia arvioinnin tilanteisiin, harjoitella lasten kanssa arvioinnin taitoja ja testata valitsemieni sovellusten käytettävyyttä arvioinnissa lasten kanssa. Valokuvauksessa välineenä käytettiin taulutietokonetta. Toiminta perustui kehittämään arvioinnin prosessiin, jossa lapset asettivat tavoitteita omalle toiminnalleen, suunnittelivat toimintaa, toimivat suunnitelman mukaisesti ja lopuksi arvioivat omaa toimintaansa. Arvioinnin tilanteessa käytimme taulutietokonetta sekä kannettavaa tietokonetta. Näissä tilanteissa kokeilin kolmea eri sovellusta, joita kuvasin edeltävässä osiossa 5.4. Toiminnasta sovellusten työstämiseen.

### 6.1 Lasten kanssa toimiminen

Alkuperäisen suunnitelmani mukaisesti olisin toiminut lasten kanssa ryhmässä kaikissa tilanteissa, mutta toiminnallisen osuuden alussa totesin, että lapset hieman vierastivat minua sekä ajatusta valokuvaamisesta. Näin ollen pilkoitin toimintaa osiin ja aloitin toiminnallisen osuuden

kuvaamalla lasten kanssa yksitellen teemalla ”Lempiasiani päiväkodissa”. Toisella toteutusviikolla lapset kuvasivat vapaasti, haluaminaan ajankohtina. Kuten aiemmin kirjoitin osioissa 3.2.2. Lasten osallisuus päiväkodissa, läsnäolo, kuunteleminen ja lasten tukeminen ovat edellytyksenä osallisuuden toteutumiseksi. Olin lapsille läsnä kuvausta varten aamupäivien ajan. Liikun taulutietokoneen kanssa lasten ryhmän mukana ja välillä muistutin lapsia, että minulla on mukana taulutietokone, mikäli heistä tuntuisi siltä, että valokuvaaminen olisi paikallaan. Lapset kuvasivat pihalla aktiivisesti ja havaintojeni mukaan kuvaaminen tuntui heille mielekkäältä asialta. Tämän havaintoni perustelen lasten innokkuudella ja kiinnostuksella kuvaamista kohtaan. Pyrin omalla toiminnallani tukemaan lasten oman äänen kuuluviin saamista ja lapsilähtöisyyttä olemalla heille aktiivinen läsnäolija sekä kuuntelemalla heidän ajatuksia ja toiveita.

Sovelluksia käytettäessä lasten kanssa, on tärkeää, että lasten ottamat valokuvat ovat helposti katsottavissa ja valokuvien tueksi saa lisättyä esimerkiksi PCS-kuvia. Sovelluksen on tärkeää olla käytössä yksinkertainen, selkeä ja siihen pitää pystyä lisäämään tekstiä ”lennosta”. Omien havaintojeni mukaan PowerPoint sovellus oli valitsemistani sovelluksista selkein ja helpokäyttöisin. Arvioisin, että sovellus oli selkeä myös lapsen näkökulmasta, sillä lapset olivat herkeämättä kiinni taulutietokoneen tai kannettavan tietokoneen näytössä. Lasten oli helppo selailla kuvia edestakaisin, palata aiempiin kuviin ja tarkkailla nuolen liikettä. He pitivät sovelluksen visuaalisesta ilmeestä. Sovellus sopii hyvin pidempään arvioinnin jaksoon, koska sitä voi työstää rauhassa tietokoneella.

Lasten kanssa työskentely oli todella hedelmällistä. Lapset olivat innokkaita ja tuottivat paljon materiaalia, jota he itse arvioivat. Vaikka toimintani ei edennyt täysin alkuperäisen suunnitelmani mukaan, pääsin kuitenkin kokeilemaan sovellusten käyttöä käytännön arvioinnin tilanteissa. Lasten oma materiaali, heidän arviointitaitojensa harjaannuttaminen sekä osallisuus olivat työssä pääroolissa, vaikka työstä saatu tuotos tuleekin varhaiskasvattajille.

Arvioinnin prosessi vaikutti mielestäni toimivalta lasten näkökulmasta. Lapset ymmärsivät havaintojeni mukaan kaikki annetut ohjeet ja osasivat toimia niiden mukaan. Toiminnan tavoitteellisuus oli lapsille haasteellista, siinä lähinnä tavoitteiden asettaminen. Kuitenkin heidän toimintansa oli mielestäni tavoitteellista, sillä he osasivat haasteellisuudesta huolimatta asettaa tavoitteita toiminnalle. Tavoitteita lapsilla oli kaksi: saada viikon päätteeksi kasaan viisi kuvaa ja jokainen lapsi osallistuisi valokuvaamiseen joko kuvaajana tai kuvattavana. Lopussa lapset osasivat arvioida toimintaa sekä sanallisesti että käyttäen erilaisia arviointitapoja. Lapset arvioivat sekä heidän oman toimintansa että yhteisen toiminnan olleen onnistunutta ja kivaa. Havaitsin, että arvioinnin prosessi tuki käytännön työtä ja sovellukset sopivat arvioinnin tilanteisiin. Seuraavassa kappaleessa kuvailen lapsilta tullutta palautetta kokonaisuudessaan.

## 6.2 Lasten ääni

Kuvailin raporttini teoriaosuudessa, kuinka lasten kuuleminen on olennaisena osana arviointia varhaiskasvatuksessa. Kirjoitin myös, kuinka arvioinnissa tulee säilyttää lapsilähtöisyys lapsen äänen kuuluviin saattamiseksi. Lapsen äänen kuuleminen ja lasten havainnointi ovat olennaisessa asemassa, kun tarkastellaan toiminnan arviointia. Teoreettinen kuvailuni kertoo myös sen, että lapsi ilmaisee itseään kokonaisvaltaisesti ja siksi havainnointi on kuuntelemisen lisäksi todella tärkeää silloin, kun tarkastellaan lapsen mielipiteitä asioista. Kuitenkin havainnot ovat aina tulkintoja, joita havainnoitsija itse tekee.

Opinnäytetyön toiminallisessa osuudessa pidin lasten kanssa useita keskusteluja toiminnan alussa, toiminnan lomassa sekä arvioinnin tilanteissa. Alussa lapset kertoivat minulle, että he eivät olleet kuvanneet paljon taulutietokoneella ja se vaikutti heistä mielenkiintoiselta. Osa lapsista vaikutti levottomilta ja jälkikäteen pohdin aloituskeskustelun toiminnallisuuden puutetta. Tästä kerron enemmän kohdassa 7. Työn käytettävyys ja kehittämismahdollisuudet. Lapset halusivat innokkaasti kertoa omia mielipiteitään, toiveitaan ja ajatuksiaan kuvaamisen suhteen.

Lapset olivat silminnähtävästi innoissaan näyttämässä, kertomassa ja kuvaamassa lempiasioitaan päiväkodissa. He myös mielestäni olivat erittäin halukkaita kuvaamaan vapaasti valitsemaan kohteita, jonka päättelen siitä, että lapset lähestyivät minua pihalla useasti kertoen, että haluaisivat nyt kuvata. Yksi lapsista halusi olla ehdottomasti mukana toiminnassa, mutta ei missään nimessä halunnut valokuvata. Hän kuitenkin halusi olla kuvattavana. Tästä en tehnyt johtopäätöksiä, vaan annoin kyseisen lapsen toteuttaa itseään haluamallaan tavalla. Lapset osasivat mielestäni selkeästi ilmaista myös haluttomuutensa kuvaamista kohtaan. Kunnioitin myös lasten kielteisiä tunteita ja annoin kieltäytymisen mahdollisuuksia. Yksi lapsista kieltäytyi kuvaamasta, mutta hän kuitenkin osoitti mielenkiintoa, kun muut lapset kuvasivat. Kyseinen lapsi ei myöskään halunnut osallistua arvioinnin tilanteeseen. Varmistin asian kuitenkin häneltä muutamaa otteeseen ja hän oli joka kerralla varma, ettei halua osallistua.

Arvioinnin tilanteissa lapset olivat äänekkäitä ja iloisia. Heillä oli paljon kerrottavaa kuvauksista ja kuvien sisällöstä, joten käytin äänitystä apuna näissä tilanteissa. Lapset arvioivat, että ”kuvaaminen onnistui hyvin” ja ”kuvia on tarpeeksi” kun kysyin, että miten kuvaaminen onnistui. Lapset katselivat kuvia, muistelivat niiden kautta ja tarkastelivat niitä yksityiskohdallisesti.

Tutkija: ”Mitä mieltä olette näistä kuvista?”

Lapsi A: ”Kuvat on hassuja”

Lapsi B: ”Ne onnistui hyvin!”

Lapsi B: ”Siinä on kaksi kissaa, kuka tän otti mulla oli parhain kuva, parhainparhainparhain”

Lapsi C: ”Miksi tossa on yksi pikkuriikkinen lehti, joo eiku nii sehän on X:n ot-tama”

Lapset kertoivat, että he kuvasivat sellaisia juttuja, jotka heille oli tärkeitä päiväkodissa. Näitä juttuja olivat muun muassa lelut, omat lelut, pihaleikit, kaverit ja muut leikit. Lapset kertoivat, että päiväkodissa lempiasioita on todella monta, mutta leikki oli painottunut kaikkien puheissa. Leikki oli lasten kertoman mukaan kivointa parhaan kaverin kanssa, mutta joskus oli hauskaa vaan olla ja syödä. Toiminnallisuuden lisääminen arvioinnin hetkiin olisi mahdollistanut vapaamman keskustelun ja jälkikäteen ajateltuna olisi myös tarjonnut minulle mahdollisuuden havainnoida lasten keskustelua ja poimia olennaisia ajatuksia keskusteluiden annista.

### 6.3 Lapsilta saatu palaute

Toiminnallisen osuuden päätteeksi pyysin kaikilta lapsilta palautetta. Keräsin lapsilta palautetta useasta syystä. Ensimmäisenä syynä oli tiedonsaanti opinnäytetyön tuotoksen käytännöllisyyden takaamiseksi. Toisena syynä oli lasten arvioinnin taitojen harjoittaminen palautteen antamisen avulla. Lisäksi palautteen antaminen päätti toiminnan konkreettisemmin. Lapset saivat vapaasti kertoa mielipiteitään toiminnasta ja he pohtivat, millaista toiminta heidän mielestään oli. Pyrin keräämään palautteen siten, etten antanut lapsille valmiita sanoja ja pyrin käyttämään mahdollisimman neutraaleja lauseita ja menetelmiä. Valitsemani menetelmät sekä toimintamallit perustuivat aiempiin kokemuksiini lasten kanssa työskentelystä sekä opintoihini varhaiskasvatuksen parissa.

Ensimmäisenä annoin lapsille erivärisiä papereita, joista he saivat valita mieleisen värin kuvaamaan valokuvaamista. Väri vaihtoehtoja oli kymmenen ja värit olivat satunnaisesti valittuja tilanteeseen. Valitun värin kautta lasten kanssa keskusteltiin ja avattiin ajatuksia. Lapset valitsivat värilliset paperit, jonka jälkeen kysyin heiltä ”miksi juuri tuo kyseinen väri”. Lapset kertoivat valinneensa lempivärejään, värejä joista tykkäävät ja värejä jotka olivat heidän mielestään iloisia. Kun kysyin vielä, että mitä valitsemasi väri kertoo valokuvaamisesta, lapset sanoivat sen olleen iloista, kivaa ja hauskaa. Lasten kertoman mukaan värin valinta oli ”aika helppoa”.

Seuraavaksi lapsille esitettiin sarja kysymyksiä, joihin he vastasivat nostamalla hymynaama lätkän ilmaan (punainen surullinen naama tai vihreä hymyilevä naama). Lasten kanssa pohdittiin hymynaamojen merkityksiä: surullinen tarkoitti lasten mukaan ”ei”, ”en tykännyt”, ”huono tai tylsä” ja iloinen tarkoitti ”kyllä”, ”joo”, ”tykkäsin”, ”kivaa” ja ”hauskaa”. Lapset vastasivat iloisella hymynaamalla kaikkiin esittämiini kysymyksiin, jotka olivat ”millaista valo-

kuvaaminen oli”, ”haluaisitko joskus kuvata uudestaan”, ”ymmärsitkö kaikki ohjeet”, ”onnistuitko kuvaamisessa”, ”saitko valokuvata mitä halusit”, ”opitko uutta”. Lapset saivat myös antaa vapaata palautetta kuvaamisesta.

Tutkija: ”Mitä muuta haluaisit sanoa valokuvaamisesta?”

Lapsi A: ”Mä tiedän mitä tässä valitsen, (näyttää hymynaamaa) no se on hyvä!!”

Lapsi A: ”Hei kato minä osaan nyt kuvata leikkiä”

Lapsi B: ”...Kivointa oli kuvien kattominen”

Lapsi A: ”No ja ja että kiva kun sai leikkiä kuvaajaa, uudestaan sitten ensi kerralla”

Lopuksi lapset asettuivat janalle seisomaan, jossa toinen pää tarkoitti helppoa ja toinen pää vaikeaa. Lapset asettuivat kaikkien kysymysten kohdalla kohtaan helppo, paitsi yhden kysymyksen kohdalla. Tästä päättelen toiminnan olleen pääpiirteittäin heidän ikätasoon soveltuvaa ja antoisaa. Esittämäni kysymykset olivat: millaista suunnittelu oli, millaista valokuvaaminen oli, millaista kuvien katselu oli. Viimeisenä kysyin, millaista oli asettaa tavoitteita, mutta kukaan lapsista ei tiennyt mitä tarkoittaa tavoitteet. Lapset eivät menneet janalla mihinkään kohtaan. Kerroin lapsille, että tavoitteet olivat niitä asioita, joita mietimme alussa, että kuinka monta kuvaa haluatte ottaa ja mitä haluatte kuvata tai tehdä. Lasten mielestä se ei ollut kovin helppoa.

Kun arvioinnin tilanteissa kysyin lapsilta palautetta siitä, millaista oli katsoa kuvia eri tavalla (tarkoittaen eri sovelluksia) lapset kertoivat, että ”hienoin oli se missä oli liikkuva nuoli” ja ”nuoli oli paras” eli visuaalisesti lapset pitivät eniten PowerPoint sovelluksesta ja omien havaintojeni mukaan lapset jaksoivat keskittyttyä hyvin seuraamiseen. Kuitenkin PowerPoint sovelluspohjan tulisi olla käytössä pedagogisena välineenä, joten pelkästään hieno visuaalinen ilme ei olisi riittävä. Kokonaisuuden hahmottamisen ja selkiyttämisen vuoksi muokkasin pohjaa värien suhteen hieman yksinkertaisemmaksi, esimerkiksi himmentämällä kirkkaimpia värejä ja lisäsin siihen viikonpäivien nimet (liite 6).

## 7 Työn käytettävyys ja kehittämismahdollisuudet

Esittelin Simonmetsän päiväkodin varhaiskasvattajille opinnäytetyöni toiminnallisen osuuden tuotoksia siten, että näytin lasten ottamia kuvia valmistelemani PowerPoint sovelluspohjan avulla. Näytin myös viimeisimmän version tästä samasta sovelluspohjasta, jota olin muuttanut selkeämmäksi lasten palautteen ja tekemieni havaintojen perusteella. Lisäksi esittelin lyhyesti Memosaic ja Notepad+ sovellusten käyttöä. Esittelyn tarkoituksena oli saada palautetta, jotta voisin viimeistellä tuotoksen luovutettavaan muotoon.

Sovellusten esittelytilanteessa keskusteluiden kautta sain palautetta Simonmetsän päiväkodin varhaiskasvattajilta. Olin valmistellut tilannetta varten palautelomakkeen, mutta keskusteluista nousi esille samat asiat, joita olisin kysynyt lomakkeen avulla, joten täydensin lomakkeen suullisten vastausten perusteella. Varhaiskasvattajat kommentoivat PowerPoint sovellukselle valmistelemäni pohjan olevan selkeä ja monikäyttöinen. He pohtivat, että sovelluspohjaa voisi käyttää viikon muistelussa, muistiharjoituksissa ja arvioinnissa. Sovelluspohja on palautteen mukaan käyttökelpoinen työväline, jonka ammattilaiset voivat nostaa omalla toiminnallaan pedagogiseksi välineeksi. Myös lapset voisivat käyttää sovellusta huoletta itse, jolloin aiemmin kuvaamani varhaiskasvatuksen tavoitteet tieto- ja viestintätekniisten oppimisympäristöjen käyttämisestä oppimisvälineenä toteutuu.

Kehitysajatuksena he mainitsivat, että esittelyhetkellä pohjassa näkyi vain päivähoitopäivät, mutta olisi hyvä, jos myös viikonlopun päivät olisivat näkyvillä viikon kierron oppimisen sekä lasten viikon hahmottamisen kannalta. Tästä seurasi ajatus siitä, miten vanhempia voisi osallistaa päiväkodissa pyytämällä heiltä viikonlopulta kuvia joita voisi lasten kanssa viikon alussa katsoa yhdessä. Näin lapset pääsisivät kertomaan omasta viikonlopusta, sillä kasvattajien mukaan se on lapsille tärkeä asia. Näiden ajatusten pohjalta muokkasin sovelluspohjaa vastaamaan päiväkodin tarpeita ja toiveita tekemällä lisäksi toisen version pohjasta, jossa on viikonlopun päivät mukana. Näin kasvattajat voivat valita mieleisensä pohjan käyttötarkoituksen mukaan.

Memosaic ja Notepad+ sovelluksien käyttöä ehdin näyttämään vain lyhyesti ja sovellukset vaikuttivat kasvattajista hieman haasteellisilta lapsen näkökulmasta katsottuna. Heidän mielestään Notepad+ sovellus voisi sopia kuvaamaan yksittäistä projektia vaiheineen. Sovelluksen hyvä puoli oli äänitysmahdollisuus. Memosaic vaikutti sovelluksena erilaisuutensa vuoksi haasteellisemmalta. Se sopisikin ehkä paremmin aikuisen käyttöön siten, että aikuinen näyttää kuvia lapsille sovelluksella.

Kehittämismahdollisuutena näkisin palautteen pohjalta uusien sovellusten kokeilun lasten kanssa. Tässä voisi olla aihetta uudelle opinnäytetyölle tai kehittämisprojektille, jossa etsittäisiin lasten näkökulmasta katsottuna taulutietokoneen sovelluksia, joita voisi hyödyntää arjen pedagogiikassa. Sovelluksien tulisi olla nimenomaan lapsille helppokäyttöisiä, jolloin toteutuisi varhaiskasvatuksen tavoite tieto- ja viestintätekniisten oppimisympäristöjen käytöstä. Myös varhaiskasvattajilta noussut ajatus lasten vanhempien kanssa tehtävästä yhteistyöstä oli kiintoisa, jossa näkisin hienon väylän kasvatuskumppanuuden tuomiseksi arjen toimintaan mukaan. Vanhemmat voisivat tuoda muistitikulla viikonlopusta kuvia päiväkotiin, jotta lapsen arki tulisi näkyvämmäksi päiväkodissa. Ja vastavuoroisesti vanhemmat voisivat tarkastella lasten kuvia päivähoitopäivän ajalta taulutietokoneen avulla, esimerkiksi hakutilanteessa päivän päätteeksi.

Omana kehittämisajatukseni pohdin leikinnällisten elementtien lisäämistä arviointiin. Oman toteutukseni kohdalla jäin pohtimaan toiminnallisuuden puutetta arvioinnin tilanteissa, joten jatkoa ajatellen leikillisten elementtien tuominen arviointiin voisi olla lasten näkökulmasta katsottuna hyvä asia. Teorian mukaan lapsen emotionaalinen, sosiaalinen ja kognitiivinen kehitys tarvitsee leikkiä. Luovaa ajattelukykyä kehittävä leikki arvioinnin parissa kehittäisi myös lasten ongelmanratkaisutaitoja ja lisäisi yhteisöllisyyttä yhdessä toimimisen kautta. Leikki voi myös olla avainasemassa lasten itseluottamuksen kehityksessä ja käsityksessä omista kyvyistään. On myös todettu, että lasten moraalit ja eettisyys ovat leikin kautta opittuja. (Leikin merkitys lapselle 2015.) Arvioinnin tekeminen leikin kautta hyödyntäen tieto- ja viestintätekniikkaa voisi olla hyvä projekti-idea tulevaisuuteen.

## 8 Eettisyys opinnäytetyössä

Lasten kanssa toimiessa tulee noudattaa säädettyjä lakeja, käyttää hienotunteisuutta ja varovaisuutta. On tärkeää, että lasten oikeelliset mielipiteet saadaan kuuluviin, joten lapsia kohdatessa ei keskustelua saa johdatella mihinkään suuntaan, sillä mielipiteet saattaisivat vääristyä. Työtä tehdessä oli ensiarvoisen tärkeää tiedostaa ja tunnustaa sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet ja toimia niiden mukaisesti. Opinnäytetyötä tehdessä on noudatettu ajantasaista lainsäädäntöä sekä vaitiolovelvollisuutta. (Sosiaalialan ammattieettiset ohjeet 2013.) Lainsäädännön ja vaitiolovelvollisuuden noudattaminen näkyi toiminnassani hienovaraisuutena, eettisten sääntöjen mukaan toimimisena, tekstissä sekä lasten että henkilökunnan tunnistetietojen poisjättämisenä ja harkintakyvyn käyttämisessä sekä hienotunteisuutena kaikessa toiminnassa johon liittyi lapsia tai heidän vanhempiaan. Pyrin jatkuvasti tekemään toimintaani näkyvästi yhteistyöpäiväkodin kasvattajien läsnä ollessa ja tiedottomaan aktiivisesti toiminnan etenemisestä. Myös lasten informointi seuraavista askelista toiminnassa oli tärkeä osa työn eettisyyttä, sillä tavoitin takasin lasten turvallisuuden tunteen säilymisen.

Myös YK:n lastenoikeuksien yleissopimus oli olennaisessa asemassa opinnäytetyön eettisyyttä pohdittaessa. Toiminta oli lapsen näkökulmasta turvallista, ennakoitavaa ja lapsen oikeuksia kunnioittavaa. Lasten osallistuminen toimintaan oli vapaaehtoista. Vanhemmilta pyydettiin lupa lasten osallistumisesta opinnäytetyöhön. (Yleissopimus lapsen oikeuksista 1991.) Opinnäytetyötä tehdessä pidin tarkkaan huolta siitä, että materiaali jossa näkyi lasten kuvia, pysyi turvallisessa paikassa päiväkodissa, eikä näin ollen joutuisi väärin käsiin. Kaikki materiaali, jossa näkyi lasten kasvoja tai kuvat joissa lapset ovat muulla tavoin tunnistettavissa, tuhoaan asiaankuuluvalla tavalla opinnäytetyöprosessin päätyttyä.

Julkaistavasta opinnäytetyöstä ei näy tunnistettavasti lasten kuvia tai muita tunnistetietoja. Lasten kanssa työskennellessä kunnioitin lasten oikeutta kieltäytyä toiminnasta siten, että varmistin heiltä itseltään osallistumishalukkuuden useassa prosessin vaiheessa. Osa lapsista

kieltäytyi toiminnasta, eikä heitä pakotettu osallistumaan tai antamaan syytä siihen miksi eivät halunneet osallistua. Lasten kanssa toimiessa pyrin myös jatkuvasti takaamaan lasten perusturvallisuudentunteen säilymisen ja yleisesti toiminnan turvallisuuden. Opinnäytetyö on saanut Vantaan kaupungin tutkimusluvan (liite 7).

## 9 Arviointi ja pohdinta

Opinnäytetyöni piti sisällään monta osuutta ja elementtiä. Toimintatutkimuksen syklisyys näkyy työssäni vahvasti. Alussa kehitin arvioinnin prosessin perustuen teoriaan lasten kokouksista. Tämä kuului suunnitteluvaiheeseen, jonka kesto oli arviolta viisi kuukautta. Toteutusosuudessa valitsin sovelluksia arviointia varten ja tuotin lasten kanssa arvioitavaa materiaalia tarkasteltavaksi arvioinnin prosessia noudattaen. Testasin myös valitsemiani sovelluksia käytännön arvioinnin tilanteissa. Testauksen yhteydessä tein havaintoja sovelluksien sekä arvioinnin prosessin toimivuudesta. Lasten palautteen ja omien havaintojeni perusteella muokkasin PowerPoint sovelluspohjaa yksinkertaisemmaksi. Tämän jälkeen esittelin tekemääni toimintaa Simonmetsän päiväkodin varhaiskasvattajille samalla keräten palautetta. Palautteiden ja havaintojeni pohjalta muokkasin tuotoksen luovutettavaksi Simonmetsän päiväkotiin. Tämä toteutus osuus kesti neljä kuukautta, joista lasten kanssa toimittiin yhden kuukauden ajanjaksolla kaksi viikkoa.

Määrittelin alussa tarpeen opinnäytetyölle yhteiskunnallisesti katsottuna. Mainitsin, että esiopetuksen opetussuunnitelman mukaan lasten tulisi osallistua taitojensa mukaisesti esiopetuksessa toiminnan suunnitteluun, kehittämiseen sekä arviointiin. Lasten olisi siis tarpeellista osata arviointiin liittyviä taitoja esikouluikässä, näin ollen on olennaista harjoitella näitä taitoja jo ennen esikouluikää. Opinnäytetyöni vastasi tähän esiopetuksen suunnitelmasta nousevaan tarpeeseen varhaiskasvatuksen puolella. Myös tieto- ja viestintätekninen osaaminen oli nostettu Esiopetuksen opetussuunnitelmassa olennaiseksi seikaksi. (Esiopetuksen opetussuunnitelma 2016, 16.)

Asetin alussa tavoitteiksi tehdä tuotoksen, joka jäisi varhaiskasvatuksen käyttöön lasten kanssa tehtävässä arvioinnissa. Arvioinnin kautta oli tarkoitus lisätä lasten osallisuutta ja saada heidän äänensä kuuluviin. Prosessin aikana jouduin monta kertaa pohtimaan työn kulkua sen tavoitteisiin peilaten, jotta lopputulos vastaisi sekä omia vaatimuksiani että yhteistyöpäiväkodin odotuksia. Prosessin alussa tarkoitukseni oli kehittää menetelmä toiminnan arviointiin, mutta ajan kuluessa ja prosessin edetessä tieto- ja viestintäteknikan rooli kasvoi työssäni ja lopulta taulutietokoneen sovellukset sekä suunnittelemani PowerPoint-pohja arvioinnille olivatkin työn keskiössä. Opinnäytetyö muovaantui prosessin edetessä toiminnallisesta opinnäytetyöstä toimintatutkimukseksi, jonka tuotoksena syntyi kokeiluiden ja palautteiden



kautta PowerPoint sovellukselle pohja käytettäväksi toiminnan arvioinnissa. Tämän lisäksi löysin useiden kokeilujen, havaintojen ja pohdinnan tuloksena kaksi taulutietokoneen sovellusta, jotka kävisivät hyvin lasten kanssa tehtävään arviointiin.

Tieto- ja viestintäteknisten välineiden yhdistäminen arviointiin on nykyaikaa ja tukee lasten monilukutaitoa. Taulutietokoneella kuvaaminen ja sen hyödyntäminen arvioinnissa oli ajankohtaista ja tuki sekä yhteistyöpäiväkodin toiveita, että varhaiskasvatussuunnitelmaa sekä esiopetuksen opetussuunnitelmaa. Lasten osallisuutta tulisi myös tukea arvioinnissa, oli arvioinnin kohteena yhteinen toiminta tai lapsen oma toiminta. Omalla kohdallani olisin voinut tukea lasten osallisuutta antamalla enemmän mahdollisuuksia. Juurikin ennen toiminnan aloitusta tehty valinta valokuvaamisen ja tieto- ja viestintätekniiikan suhteen myös rajasi lapsia, joka ei mielestäni tukenut ajatusta osallisuudesta ja vaikuttamisesta. Kuitenkin työn toteuttamisen ja käytännöllisyyden vuoksi oli tärkeää rajata toimintaa, sillä liian monet toiminnan vaihtoehdot olisivat olleet lapsen näkökulmasta hämmentäviä. Taulutietokoneen valinta työvälineeksi perustui esiopetussuunnitelmaan ja varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Opinnäytetyöprosessin lopussa voin todeta, että asettamani tavoitteet täyttyivät saamani palautteen perusteella. Valmistelemani sovelluspohja PowerPoint ohjelmalle otetaan (palautteiden mukaan) käyttöön lasten kanssa tehtävään toimintaan, sillä sen avulla on helppo reflektoida lasten kanssa viikon kulkua ja saada lapsilta tietoa sekä heidän omasta toiminnastaan että varhaiskasvatuksen toiminnasta. Löytämäni taulutietokoneen sovellukset saattavat olla arvioinnin välineinä ensialkuun hankalia, jonka vuoksi uskon niiden käyttöasteen olevan matala.

Lasten kanssa toimiminen oli tutkijan näkökulmasta katsottuna hedelmällistä. Lasten kanssa toimiminen osoitti, että taulutietokoneen kamera oli oiva väline heidän maailmansa ja äänensä näkyviin sekä kuuluviin saamiseksi. Taulutietokoneen sovellukset ja PowerPoint-pohja olivat lasten mielestä kiinnostavia ja ne innostivat lapsia keskustelemaan sekä valokuvista, että päiväkodin arjesta. Lapset kertoivat toiminnan yhteydessä omista mielipiteistään, kiinnostuksen kohteista ja he ilmaisivat selkeästi omia ajatuksiaan toiminnan suhteen. Koska lapsilla oli osallistumisen (ja näin ollen myös kieltäytymisen) vapaus, oli toiminnassa aitoa halukkuutta ja läsnäoloa. Uskon siksi, että tavoitteeni lasten osallisuuden lisäämisestä ja äänen kuuluviin saamisesta ovat täyttyneet. Koska lapset olivat aktiivisesti mukana kokeilemassa sovelluksia ja arvioimassa sekä omaa toimintaansa että yhteisen työmme onnistuneisuutta, ajattelen lasten harjoitelleen sekä arvioinnin että itsearvioinnin taitoja kanssani. Näin ollen tavoitteeni lasten arvioinnin ja itsearvioinnin taitojen harjoittamisesta täyttyi.

Kuitenkin omassa työskentelyssäni lasten kanssa toiminnallisuus arvioinnin tilanteissa oli vähäistä, jota selkeästi lapset olisivat tarvinneet enemmän. Huomasin tämän liian myöhään.

Toiminnallisuuden vähyys ilmeni lasten levottomuutena ja keskittymisen herpaantumisenä. Toiminnallisuuden lisääminen arvioinnin tilanteissa olisi parantanut lasten keskittymistä ja esimerkiksi leikin kautta olisin saattanut saada erilaisia tuloksia. Pohdin kohdassa 7. Työn käytettävyys ja kehittämismahdollisuudet leikillisten menetelmien käyttöä tulevissa arvioinnin tilanteissa ja korostankin tässä kohdassa sitä, että oman työni kohdalla juurikin leikillisten elementtien lisääminen olisi saattanut tuottaa hedelmällisiä tilanteita. Kuitenkaan en usko tuloksien vääristyneen, vaan enemmänkin ajattelen niin, että lasten ajatukset olisivat tulleet paremmin esille aktiivisemmän toiminnan kautta, koska se olisi auttanut heitä keskittymään.

Arviointia varten on olemassa useita mahdollisia sovelluksia ja tapoja toteuttaa arviointia. Opinnäytteeni oli vain yksi tapa arvioida kolmen eri sovelluksen avulla. Otos on verrattain suppea ja lasten arvioinnin sekä itsearviointin taitoja voisi harjoittaa useilla eri tavoilla, kuten sadutuksen, leikin tai taiteen kautta. Mahdollisuudet ovat rajattomat. Opinnäytteeni tarjoaa muutaman sovelluksen, joita voidaan hyödyntää arvioinnin taitojen harjoittelussa, mutta se on vasta alkua. Mahdollisuuksia kartoituksen jatkamiseen ja arvioinnin mahdollisuuksien kehittämiseen olisi selkeästi tarve jatkossa myös muiden opinnäytetöiden ja kehittämistehtävien puitteissa.

## Lähteet

## Painetut lähteet

Aaltonen, R., Lehtinen, T., Leppänen, K., Peltonen, T., Tarvo, M., Tuunainen, P. & Viherä-Toivonen, A. 2008. Havainnointi ja pedagoginen tuki 3-5 vuotiaiden lasten varhaiskasvatuksessa. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto.

Eskel, M. & Marttila, M. 2013. Osallisuuden kokemus osana yhteisöä. Teoksessa Marjanen, P., Marttila, M. & Varsa, M. (toim.) 2013. Pienten piirissä-yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Juva: Bookwell Oy.

Haapamäki, J. 2000. Yhteisöllisyyden rakentaminen. Teoksessa Haapamäki, J., Kalpio, K., Keskinen, S., Uusitalo, I. & Kuoksa, M. 2000. Yhteisö kasvattaa, päivähoito oppimis- ja kasvatustyhteisönä. Tampere: Tammi.

Heinonen, H. & Kuikka, M. 2013. Lapsen oikeuksien toteutuminen nyky-yhteiskunnassa. Teoksessa Marjanen, P., Marttila, M. & Varsa, M. (toim.) 2013. Pienten piirissä-yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Juva: Bookwell Oy.

Heikka, J., Hujala, E. & Turja, L. 2009. Arvioinnista opiksi - havainnointi, arviointi ja suunnittelu varhaispedagogiikassa. Vantaa: Printel Oy.

Heikkinen, H. 2006. Toimintatutkimuksen lähtökohdat. Teoksessa Heikkinen, H, Rovio, E. & Syrjälä, L. (toim.) 2006. Toiminnasta tietoon- toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. Tutki ja kirjoita. 1997. Jyväskylä: Gummerus.

Hujala, E., Puroila, A-M., Parrila, S. & Nivala, V. 2007. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Hyvinkää: Edufin.

Hännikäinen, M. 2013. Varhaiskasvatus pienten lasten päiväkotiryhmässä - Hoitoa, kasvatusta vai opetusta? Teoksessa Karila, K., Lipponen, L. 2013. Varhaiskasvatuksen pedagogiikka. Tampere: Vastapaino.

Kapanen, A. 2004. Kokemuksiani lasten itsearvioinnista. Teoksessa Kupila, P. (toim.) 2004. Arvioidaan yhdessä-näkökulmia arviointiin varhaiskasvatuksessa. Tampere: Tammi.

Kupila, P. 2004. Arviointia varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Kupila, P. (toim.) 2004. Arvioidaan yhdessä-näkökulmia arviointiin varhaiskasvatuksessa. Tampere: Tammi.

Landsdown, G. 2010. The realisation of children's participation rights. Teoksessa Thomas, N. & Percy-Smith, B. (toim.) 2010 A handbook of children and young people's participation-perspective's from theory and practise. Lontoo: Routledge

Lipponen L., Kumpulainen, P., Hilppö, J. 2013. Haluan, voin ja osaan. Lasten toimijuuden rakentuminen päiväkodissa. Teoksessa Karila, K., Lipponen, L. 2013. Varhaiskasvatuksen pedagogiikka. Tampere: Vastapaino.

Oranen, M. 2008. Mitä mieltä! Mitä mieltä! Lasten osallisuus lastensuojelun kehittämisessä. Ensi- ja turvakotien liitto ry. Helsinki

Turja, L. 2012. Teknologiakasvatus varhaisvuosina. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.). 2012. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Juva: Bookwell Oy.

Turja, L. 2012. Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.). 2012. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Juva: Bookwell Oy.

Turja, L. 2004. Lapset laadun määrittäjinä ja arvioijina. Teoksessa Kupila, P. (toim.) 2004. Arvioidaan yhdessä-näkökulmia arviointiin varhaiskasvatuksessa. Tampere: Tammi.

#### Sähköiset lähteet

Esiopetuksen opetussuunnitelma. 2016. Vantaan kaupungin sivistystoimi, varhaiskasvatus. Viitattu 2.1.2017. [http://www.vantaa.fi/instancedata/prime\\_product\\_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/125804\\_Vantaan\\_esiopetuksen\\_opetussuunnitelma\\_painoversio.pdf](http://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/125804_Vantaan_esiopetuksen_opetussuunnitelma_painoversio.pdf)

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelma. 2016. Opetuslautakunta. Viitattu 28.10.2016. Saatavilla: [https://www.vantaa.fi/instancedata/prime\\_product\\_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/123442\\_Vantaan\\_esiopetuksen\\_opetussuunnitelma.pdf](https://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/123442_Vantaan_esiopetuksen_opetussuunnitelma.pdf)

Kuvat kommunikoinnissa opas. 2014. Tietotekniikka- ja kommunikaatiokeskus, kehitysvamma-liitto ry. Viitattu 31.10.2016. Saatavilla: [http://papunet.net/sites/papunet.net/files/materiaalia/Julkaisut/kuvat\\_kommunikoinnissa\\_2014.pdf](http://papunet.net/sites/papunet.net/files/materiaalia/Julkaisut/kuvat_kommunikoinnissa_2014.pdf)

Lapsuuden ja nuoruuden etiikka sosiaali- ja terveysalalla. 2013. ETENE-julkaisuja 41. Valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki. Viitattu 27.10.2016. Saatavilla: <http://etene.fi/documents/1429646/1555962/ETENE-julkaisuja+41+Lapsuuden+ja+nuoruuden+etiikka+sosiaali-+ja+terveysalalla.pdf/3e711c32-e950-4892-bf1b-ee8b9be55769>

Lasten osallistumisen etiikka. Lapset ja nuoret palveluiden kehittäjinä. Lastensuojelun keskusliitto. 2014. Viitattu 27.10.2016. Saatavilla: [https://www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/Lasten\\_osallistumisen\\_etiikka1.pdf](https://www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/Lasten_osallistumisen_etiikka1.pdf)

Leikin merkitys lapselle. 2015. Mannerheimin lastensuojelun keskusliiton vanhempainnetti. Viitattu 11.1.2017. Saatavilla: [http://www.mll.fi/vanhempainnetti/lasten\\_leikit/leikin\\_merkitys\\_lapselle/](http://www.mll.fi/vanhempainnetti/lasten_leikit/leikin_merkitys_lapselle/)

Simonmetsän päiväkotit 2016. Vantaan kaupunki. Viitattu 7.12.2016. Saatavilla: [https://www.vantaa.fi/varhaiskasvatus\\_ja\\_koulutus/varhaiskasvatus/palvelut/paivakodit/tikkurila/simonmetsan\\_paivakoti#](https://www.vantaa.fi/varhaiskasvatus_ja_koulutus/varhaiskasvatus/palvelut/paivakodit/tikkurila/simonmetsan_paivakoti#)

Sosiaalialan ammattieettiset ohjeet. Arki, arvot, elämä ja etiikka-julkaisu. 2013. Talentia ry. & Ammattieettinen lautakunta. Viitattu 17.8.2016. <http://www.talentia.isintek-sas.com/mag/eettinenopas.php>

Stenvall, E. & Seppälä, U. 2008. Talo lapsia varten, lapsen osallisuus pääkaupunkiseudun päiväkodeissa. Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus SOCCA, Heikki Waris- instituutti. Viitattu 8.11.2016. Saatavilla: [http://www.socca.fi/files/100/Talo\\_lapsia\\_varten\\_lasten\\_osallisuus\\_paivakodissa.pdf](http://www.socca.fi/files/100/Talo_lapsia_varten_lasten_osallisuus_paivakodissa.pdf)

Tilasto- ja indikaattoripankki. 2016. Kokopäivähoidossa päiväkodeissa olleet 0 - 6-vuotiaat lapset 01.12.2016, kunnan kustantamat palvelut. Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinninlaitos. Viitattu 1.12.2016. Saatavilla: <https://www.sotkanet.fi/sotkanet/fi/taulukko/?indicator=sy5xBAA=&region=szYrAQA=&year=sy4rszS0zUEAA==&gender=t&abs=f&color=f>

Varhaiskasvatus. 2016. Opetushallitus. Viitattu 1.12.2016. Saatavilla: [http://www.oph.fi/koulutus\\_ja\\_tutkinnot/varhaiskasvatus](http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/varhaiskasvatus)

Varhaiskasvatustalain. 2015. Saatavilla: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>

Varhaiskasvatussuunnitelma, Simonmetsän toimintayksikkö. 2013. Opetuslautakunta. Viitattu 11.1.2017. Saatavilla: [http://www.vantaa.fi/instancedata/prime\\_product\\_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/109419\\_96556\\_Simonmetsan\\_paivakoti\\_-\\_Vasu\\_WEB\\_.pdf](http://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/109419_96556_Simonmetsan_paivakoti_-_Vasu_WEB_.pdf)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet.2016. Opetushallitus. Viitattu 28.10.2016. Saatavilla: [http://www.oph.fi/download/179349\\_varhaiskasvatussuunnitelman\\_perusteet\\_2016.pdf](http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf)

Varhaiskasvatuksen eri palvelut 2016. Vantaan kaupunki. Viitattu 7.12.2016. Saatavilla: [https://www.vantaa.fi/varhaiskasvatus\\_ja\\_koulutus/varhaiskasvatus/palvelut](https://www.vantaa.fi/varhaiskasvatus_ja_koulutus/varhaiskasvatus/palvelut)

Yleissopimus lasten oikeuksista. 1991. Viitattu 25.10.2016. Saatavilla: [http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060/19910060\\_2](http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060/19910060_2)

## Kuviot

Kuvio 1: Arvioinnin prosessi .....	20
------------------------------------	----

## Taulukot

Taulukko 1: Arvioinnin tuokion kulku .....	22
--------------------------------------------	----

## Liitteet

Liite 1: Kuvauslupalomake .....	41
Liite 2: Tiedote Simonmetsän varhaiskasvattajille .....	42
Liite 3: Saatekirje vanhemmille .....	43
Liite 4: Sovellusten käyttöohje .....	44
Liite 5: Arvioinnin prosessin ohjeistus.....	49
Liite 6: PowerPoint arvioinnin työkaluna .....	52
Liite 7: Tutkimuslupa.....	55



Liite 1: Kuvauslupalomake

Hei vanhemmat!

Vantaalla Syyskuu/2016

Olen Laurea Ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelija Heidi Fri ja teen opinnäytetyöni loka-kuun 2016 aikana lapsenne päiväkodissa. Opinnäytetyöni aihe on toiminnan arviointi. Opinnäytetyöni sisältää toiminnallisen osuuden, jossa lapset harjoittelevat arvioinnin taitoja valokuvaamisen kautta. Tarkoitukseni on kehittää menetelmä varhaiskasvatuksen käyttöön. Lasten ottamia valokuvia on tarkoitus näyttää opinnäytetyöni arvioivassa seminaarissa, johon osallistuu opiskelijoita sekä korkeakoulun opettajia. Valokuvissa saattaa näkyä myös lasten kasvoja joko suoraan tai osittain. Lasten nimiä tai tunnistetietoja ei julkaista missään yhteydessä. Säilytän valokuvat asiaankuuluvasti opinnäytetyön hyväksymiseen saakka, jonka jälkeen hävitän ne tutkimuseettisten periaatteiden mukaan. Kuvia joissa näkyy lapsia, ei julkaista lopullisessa työssä.

Opinnäytetyötä varten tarvitsen Teiltä suostumuksenne lapsenne osallistumisesta opinnäytetyöhön, sekä lapsestanne otettujen kuvien käyttöä koskien. Vastatkaa alla olevista vaihtoehdoista Teille sopivimmat

Lapseni SAA osallistua opinnäytetyöhön liittyvään toimintaan

Lapseni EI saa osallistua opinnäytetyöhön liittyvään toimintaan

Lastani SAA kuvata opinnäytetyötä varten

Lastani EI saa kuvata opinnäytetyötä varten

Lapseni kuvia SAA näyttää opinnäytetyöseminaarissa

Lapseni kuvia saa näyttää VAIN sumennettuna opinnäytetyöseminaarissa

Lapseni kuvia EI saa näyttää opinnäytetyöseminaarissa

Lapsen nimi \_\_\_\_\_

Huoltajan allekirjoitus \_\_\_\_\_

Nimenselvennys \_\_\_\_\_

Annan mielelläni lisätietoja opinnäytetyöhön liittyen:

Heidi Fri

xxxxxx xxxxx

Liite 2: Tiedote Simonmetsän varhaiskasvattajille

TIEDOTE

Vantaalla 29.9.2016

Hei!

Olen Laurea ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelija Heidi Fri ja toteutan opinnäytetyöni Simonmetsän päiväkodissa lokakuun 2016 aikana. Opinnäytteeni alustava nimi on menetelmä toiminnan arviointiin lasten näkökulmasta.

Opinnäytetyön tarkoituksena on kehittää menetelmä lasten itsearviointitaitojen harjoittamiseen.

Olen valinnut työvälineeksi taulutietokoneen jolla lapset valokuvaavat kanssani kahden viikon ajan. Kumpikin näistä kahdesta viikosta on oma toimintajaksonsa. Kunkin viikon alussa lapset suunnittelevat kanssani toimintaa ja asettavat tavoitteet valokuvaamiselle. Viikon aikana valokuvaan lasten kanssa ja kasaan valokuvat heidän kanssaan valitsemalleni taulutietokoneen sovellukselle tai pohjalle. Valokuvien kautta viikon toimintajakson päätteeksi, lapset muistelevat mitä ovat tehneet, pohtivat viikon kulkua ja asettamiensa tavoitteiden saavuttamista. Arviointi tapahtuu taulutietokonetta käyttäen.

Tästä kokonaisuudesta syntyy kolmen kohdan arvioinnin prosessi:

Aloitus-Toiminta-Arviointi.

Kun työni on valmis, se on Vantaan kaupungin vapaassa käytössä, eli voit käyttää sitä joko sellaisenaan, tai ottaa siitä elementtejä käyttöösi. Voit myös muokata toimintaa vastaamaan parhaiten oman ryhmäsi tarpeita. Opinnäytetyön kirjallinen raportti valmistuu arvioilta helmimaaliskuussa 2017 jolloin se julkaistaan Theseus tietokantaan.

Esittelen joulukuun alussa toimintaani halukkaille kasvattajille.

Yhteyshenkilönäni toimii päiväkodilla xxxxx

Toivon mukavaa opinnäytetyöprosessia kanssanne!

Heidi Fri

Sosionomiopiskelija, Laurea ammattikorkeakoulu Tikkurila

xxxxx xxxxx

Liite 3: Saatekirje vanhemmille

Hei!

Vantaalla 29.9.2016

Olen Laurea ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelija ja teen opinnäytetyöni aiheesta ”toiminnan arviointi lasten näkökulmasta”. Opinnäytetyöni kohdistuu Simonmetsän päiväkotiiin. Opinnäytetyön tavoitteena on luoda työelämään menetelmä, jota voidaan hyödyntää varhaiskasvatuksessa lasten kanssa toiminnan arvioinnissa. Lapset voivat harjoitella arvioinnin taitojaan ja varhaiskasvattajat saavat tietoa lasten mielipiteistä, taidoista ja toiminnasta.

Opinnäytetyö toteutetaan ajanjaksolla 10.10-21.10.2016, jonka aikana lapset toimivat kansani valokuvaten ja keskustellen toiminnan tavoitteista sekä arvioinnista.

Teille toimitetaan lapsenne mukana suostumus/valokuvauslupa lomake lokakuun alussa, jonka ystävällisesti toivon Teidän täyttävän ja palauttavan päiväkotiiin lapsenne hoitajalle 7.10.2016 mennessä. Lomakkeesta löydätte lisää tietoa valokuvien käyttötarkoituksesta. Tutkimuksessa osallisena olevia lapsia ei voi tunnistaa lopullisesta opinnäytetyöraportista joka julkaistaan Theseus tietokantaan kevään 2017 aikana.

Mikäli Teille ilmenee kysyttävää tai haluatte lisätietoa, voitte ottaa yhteyttä minuun sähköpostitse

Ystävällisin terveisin

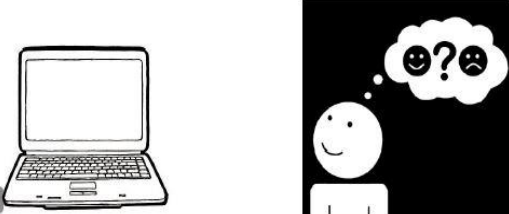
Heidi Fri

xxxx xxxxx

Liite 4: Sovellusten käyttöohje

## SOVELLUKSIA TOIMINNAN ARVIOINTIIN

### Ohjeistus sovellusten Power Point, Memosaic ja Notepad+ käyttöön



210 x 297 mm

2

SISÄLLYSLUETTELO

Power Point arvioinnin työkaluna	5.
Memosaic arvioinnin työkaluna	5.
Notepad + arvioinnin työkaluna	5.
Kuvien lisääminen Papunet kuvapankista	5.

Tämän ohjeistuksen on Laurea Ammattikorkeakoulun opiskelija Heidi Fri toteuttanut osana opinnäytetyötään. Ohjeistus pitää sisällään kolmen eri sovelluksen käyttöohjeen arvioinnissa lasten kanssa. Sovellukset Memosaic ja Notepad + ovat ilmaisia sovelluksia ja ne ovat lisättävissä taulutietokoneen sovelluskaupasta. Power Point ohjelmaa voit käyttää joko taulutietokoneella tai pöytäkoneella. Sovellus löytyy sovelluskaupasta, mutta tarvittset edu.vantaa, gmail tai vastaavan sähköpostiosoitteen käyttäksesi sovellusta taulutietokoneella.

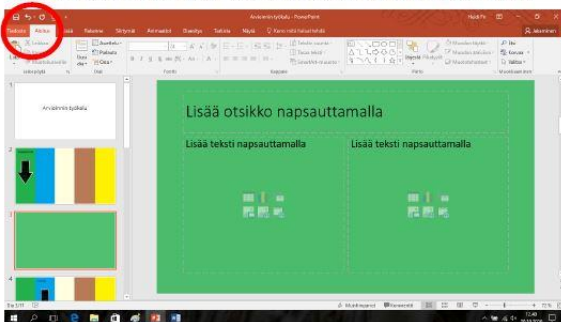
Käytä kaikkia tiedostoja.

3

POWER POINT ARVIOINNIN TYÖKALUNA: Käyttöohje

Voit käyttää arvioinnissa työkaluna Power Point-pohjaa. Voit käyttää sovellusta taulutietokoneella tai pöytäkoneella.

Muista aina aloittaessasi tallentaa esitys uudella nimellä ja sitten vasta lisätä haluamasi dokumentit

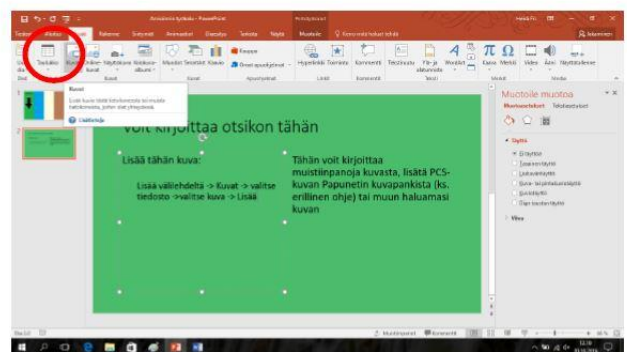


Valitse tiedosto -> Tallenna nimellä -> Kirjoita tallenna nimellä kohtaan esimerkiksi arvioinnin päivämäärä, näin löydät oman tiedostosi helposti

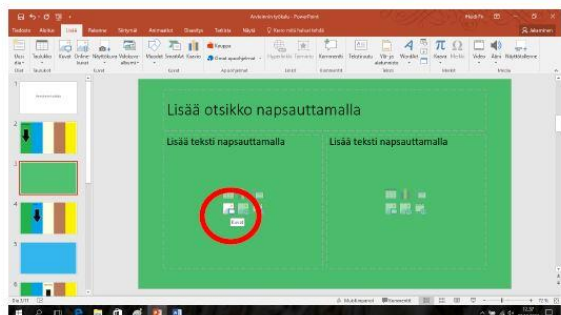
210 x 297 mm

4

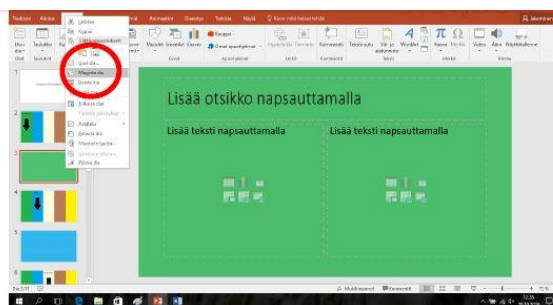
Kuvan lisääminen Power-Point pohjaan



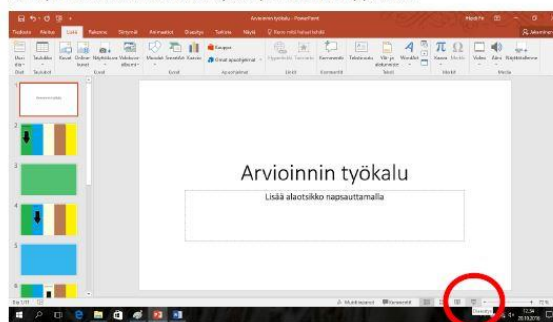
Voit lisätä kuvan tiedostosta myös kuvaketta painamalla kuvaketta diassa



Jos sinulla on monta kohdetta samalta päiväiltä, saat lisää sivuja valitsemalla monistettavan päivän dian ja painamalla hiiren oikeanpuoleista painiketta ja valitsemalla Monista dia. Voit monistaa diaphojaa niin paljon kuin tarvitset. Kun käytät Power-Point ohjelmaa suoraan tabletilla, saat pohjan siirrettyä tietokoneelta tabletille USB-kaapelin avulla. Kirjaua Power-Point ohjelmaan tarvittaessa omalla edu sähköpostiosoitteellasi.



Esitä lapsille arvioinnin tilanteessa diaesityksenä painamalla diaesityspainiketta

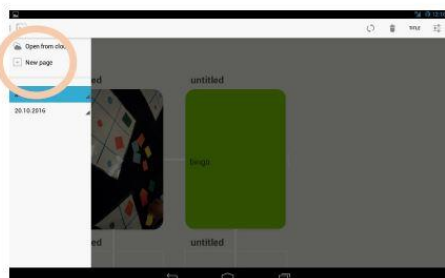


Käytä kaikkia tiedostoja.

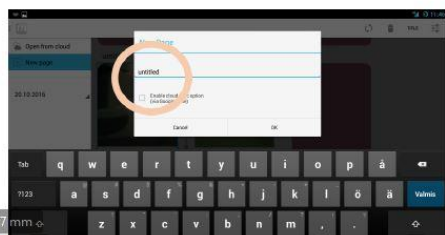
7

MEMOSAIC-SOVELLUS ARVIOINNIN TYÖKALUNA: Käyttöohje

Taulutietokoneella



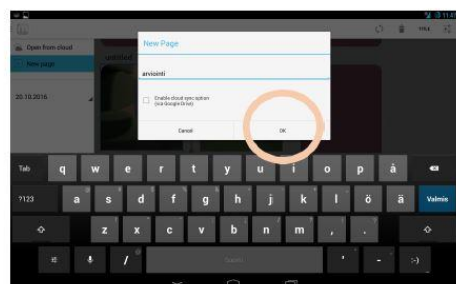
Avaa uusi työstettävä pohja kohdasta New Page



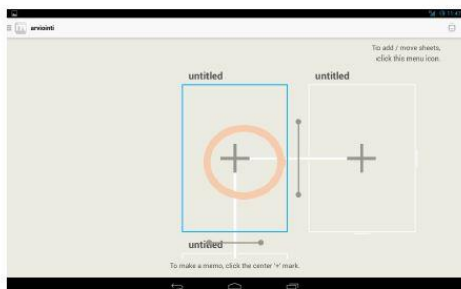
Sivulle aukeaa otsikkosivu, voit otsikoida pohjan haluamallasi tavalla esim. Heidän arviointi xx.xx.2016

210 x 297 mm

8




Paina lopuksi OK



Nyt sovellus näyttää tätä, voit aloittaa työstämään pohjaa painamalla plussaa ruudun keskellä

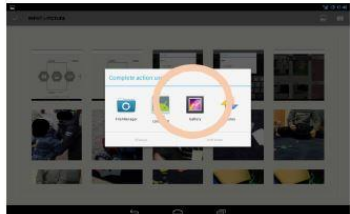
Käytä kaikkia tiedostoja.



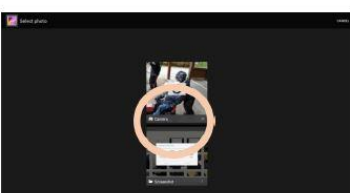
Voit valita kuvan tiedostoistasi tai ottaa valokuvan tai lisätä tekstiä

Valitsin kuvan

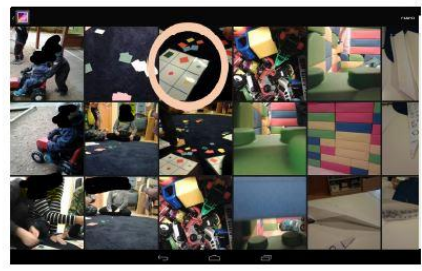
Valitse keskimäinen kuvake mikäli haluat lisätä kuvan tiedostoista, kameran kuva vasemmalta mikäli haluat ottaa valokuvan



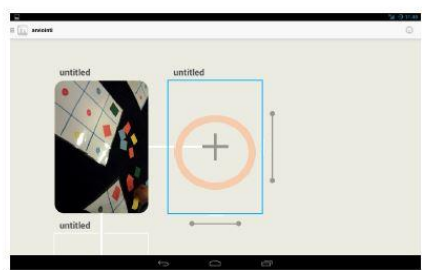
Näpäytä gallerian kuvaa



Kuvan lisäämiseksi valitse kansio, missä kuvasi sijaitsevat esimerkiksi camera




Näpäytä haluamaasi kuvaa valitaksesi sen




Voit lisätä tekstiä viereiseen laatikkoon näpäyttämällä plussaa

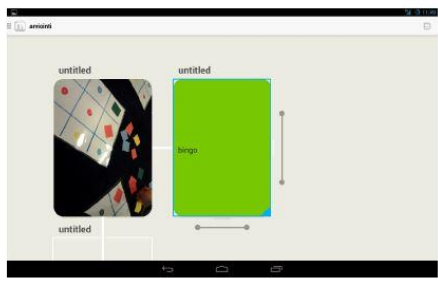
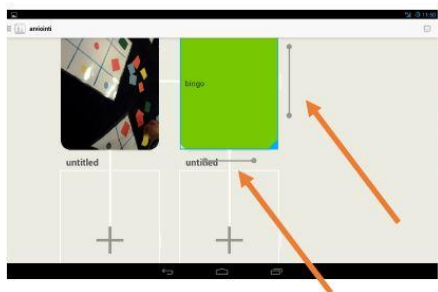
Käytä kaikkia tiedostoja.



Tekstin kirjoittaminen

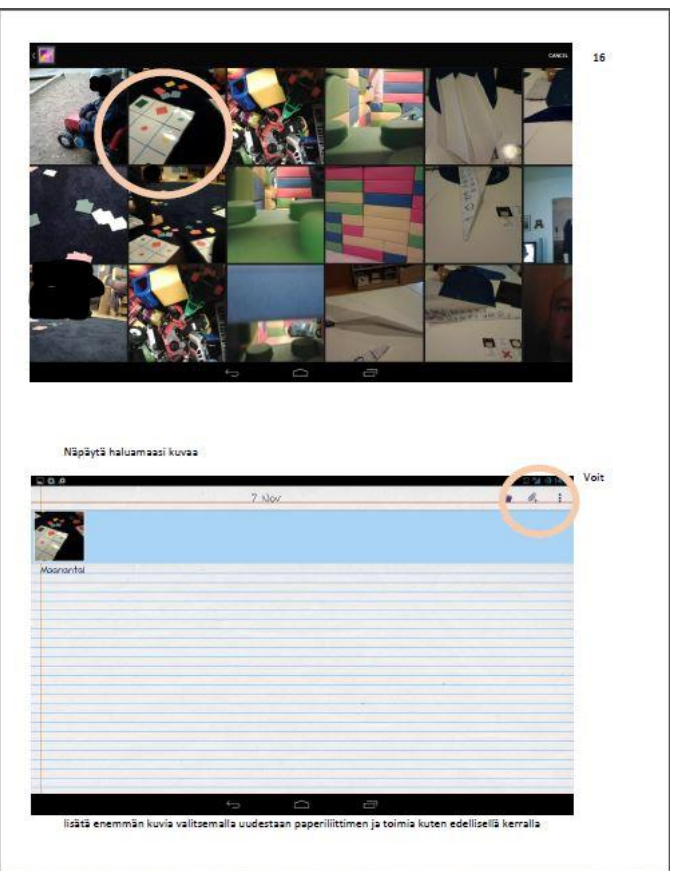
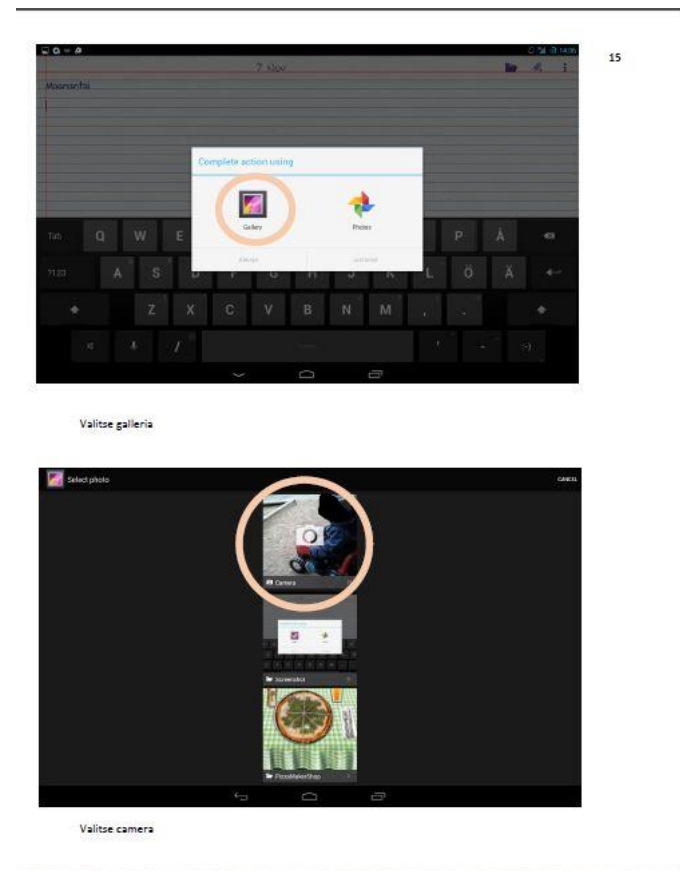
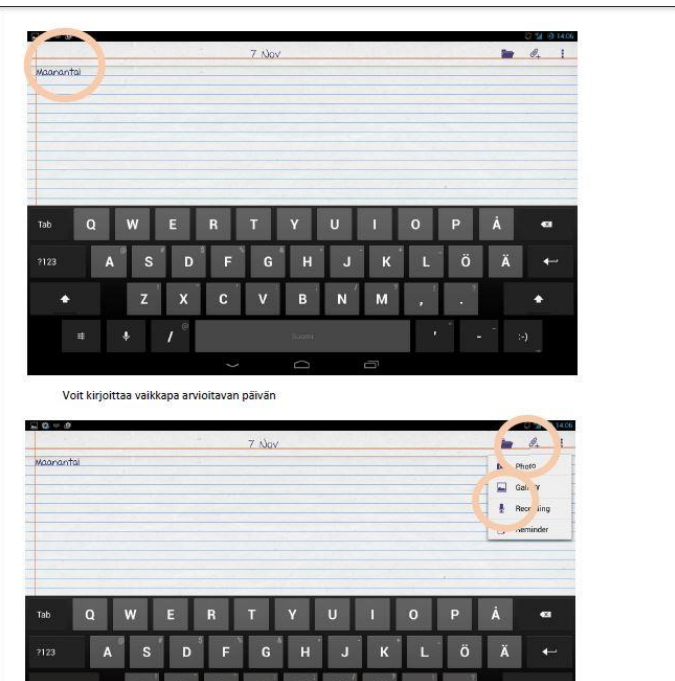
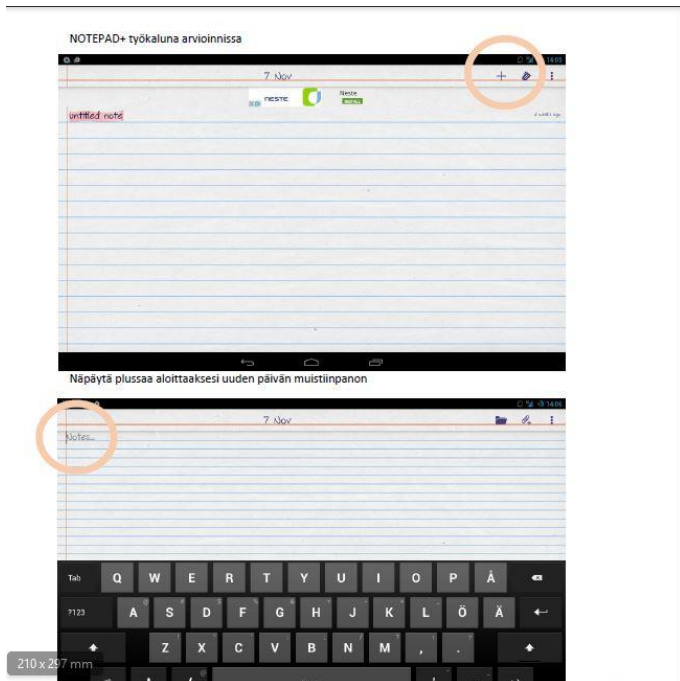


Voit valita pohjavärin tekstille ja tekstin koon oikealla olevasta valikosta, esimerkiksi viikonpäivien värien mukaisiksi, mikäli arvioinnin kohteena on koko viikko

Saat lisää laatikoita näpäyttämällä laatikoiden vieressä olevia viivoja, siltä puolelta johon tahdot laatikon.

Voit tehdä min mapistasi niin suuren kuin tahdot ja käydä sitä läpi lasten kanssa tabletilla suurentaen ja pienentäen kuvia liu'uttamalla sormia levälleen (suuremmaksi) tai yhteen (pienemmäksi) näytön päällä.



17

Näin saat kaikki päivän kuvat talteen

18

**PAPUNETIN KUVIEN LISÄÄMINEN:**  
 Voit lisätä PCS-kuvia pöytäkoneella Power Point sovellukseen tukemaan arvioinnin tilannetta Papunetin kuvapankista osoitteesta:  
<http://papunet.net/materiaalia/kuvapankki>

Kirjoita Hae kuvapankista laatikkoon haluamasi sana esimerkiksi jumppa, retki, kaveri tms. Valitse Hae.

**Käytä kaikkia tiedostoja.**

**Hae kuvapankista**

Syöttö hakusana

Näytä vain  
 sivua (17)

Hakutulokset

Paina hiiren oikeaa painiketta ja valitse tallenna nimellä, tallenna kuva koneelle tai muistitikulle josta voit lisätä kuvan sovellukseen aiempien ohjeiden mukaisesti

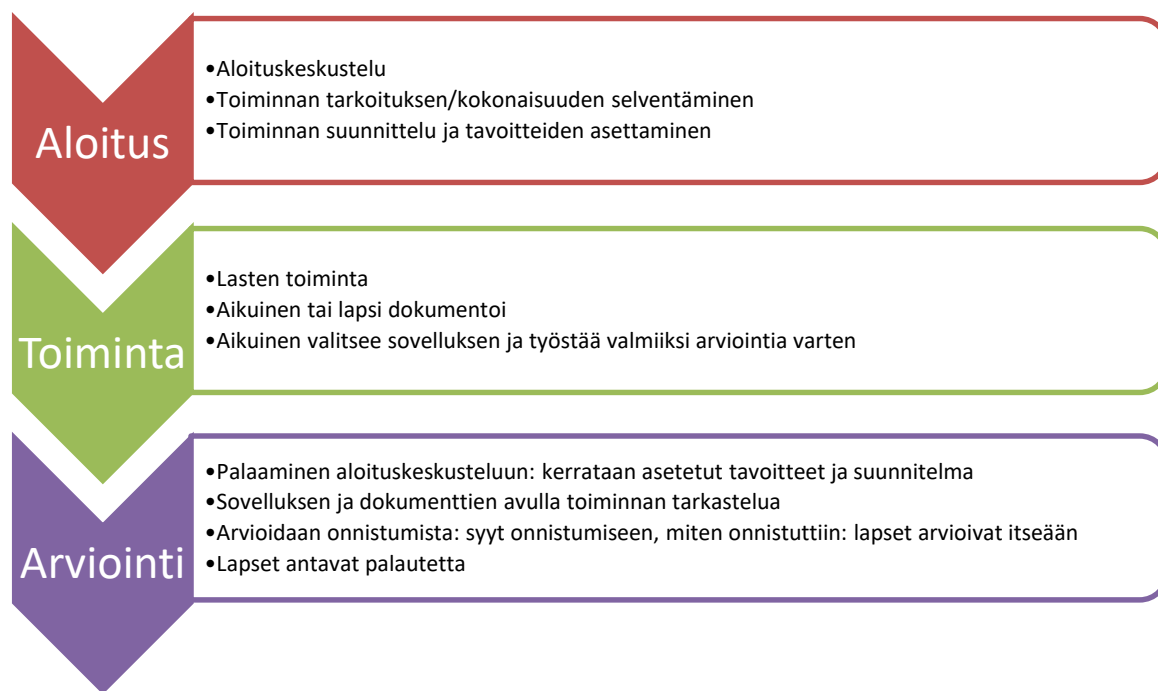
Taulutietokoneella voit myös tallentaa kuvat tiedostoon näpäyttämällä kuvaa ja valitsemalla tallenna kuva.

210 x 297 mm Kuvat voi myös kopioida suoraan Papunetistä, mikäli et tarvitse niitä tulevaisuudessa. Kopioi kuva käyttämällä hiiren oikeanpuoleista painiketta ja liitä valitsemaasi työkalupohjaan.



## Liite 5: Arvioinnin prosessin ohjeistus

## ARVIOINNIN PROSESSI



Toiminnan alkaessa, viikon alussa, on olennaista käydä aloituskeskustelu. Keskustelussa lapsille kerrotaan, että he saavat osallistua toimintaan ja lopuksi keskustellaan siitä mitä on tehty. Toiminta voi kestää tunnin, päivän tai vaikka viikon ajan. Lasten kanssa pohditaan yhdessä, mitkä voisivat olla toiminnan tavoitteet ja miksi sitä tehdään. Lasten kanssa asetetaan yksinkertaiset ja ikätasoiset tavoitteet. Samassa yhteydessä tehdään suunnitelma yhteisen toiminnan arvioinnin tuokiolle, lähinnä tuokion yksityiskohtien suhteen ja tiedustellaan lasten omaa halukkuutta toimintaan. Suunnitelma on hyvä tehdä lasten kanssa käyttäen konkreettisia valintoja, lapsille voidaan antaa esimerkiksi kaksi vaihtoehtoa joista valita. Nämä vaihtoehdot voisivat olla esimerkiksi, pidetäänkö tuokio tässä vai tuossa tilassa, aamulla vai iltapäivällä, seisotaanko vai istutaanko?

Lasten toiminnasta otetaan valokuvia. Kuvia voi ottaa aikuinen tai lapset itse. Kuvien kautta arvioidaan toimintaa viikon päätteeksi käyttämällä niitä läpi aikuisen valitsemalla sovelluksella.

TOIMINNAN ARVIOINNIN TUOKION KULKU	LAPSET	OHJAAJA
Aloituskeskustelu	Osallistuvat	Aloittaa toiminnan
Viikon muistelu	Suurpiirteisesti läpi käydään viikon kulkua ja kohokohtia	Apukysymyksien avulla auttaa muistelemaan
Valokuvien läpi käynti	Saavat osallistua taulutietokoneen käyttöön, keskustelevat	Käyttää taulutietokoneen sovellusta läpi käyden kuvia viikon ajalta
Reflektiivinen keskustelu	Kuvien kautta muistelevat mitä on tehty arvioitavan jakson aikana	Tukee keskustelua, esittää apukysymyksiä kulu-neesta jaksosta, johtaa tilannetta, kirjaa ylös
Arviointi	Arvioivat omaa toimintaansa, kertovat omaa näkemystään toiminnasta, antavat palautetta	Palaa asetettuihin tavoitteisiin, arvioi lasten kanssa toimintaa, kirjaa ylös

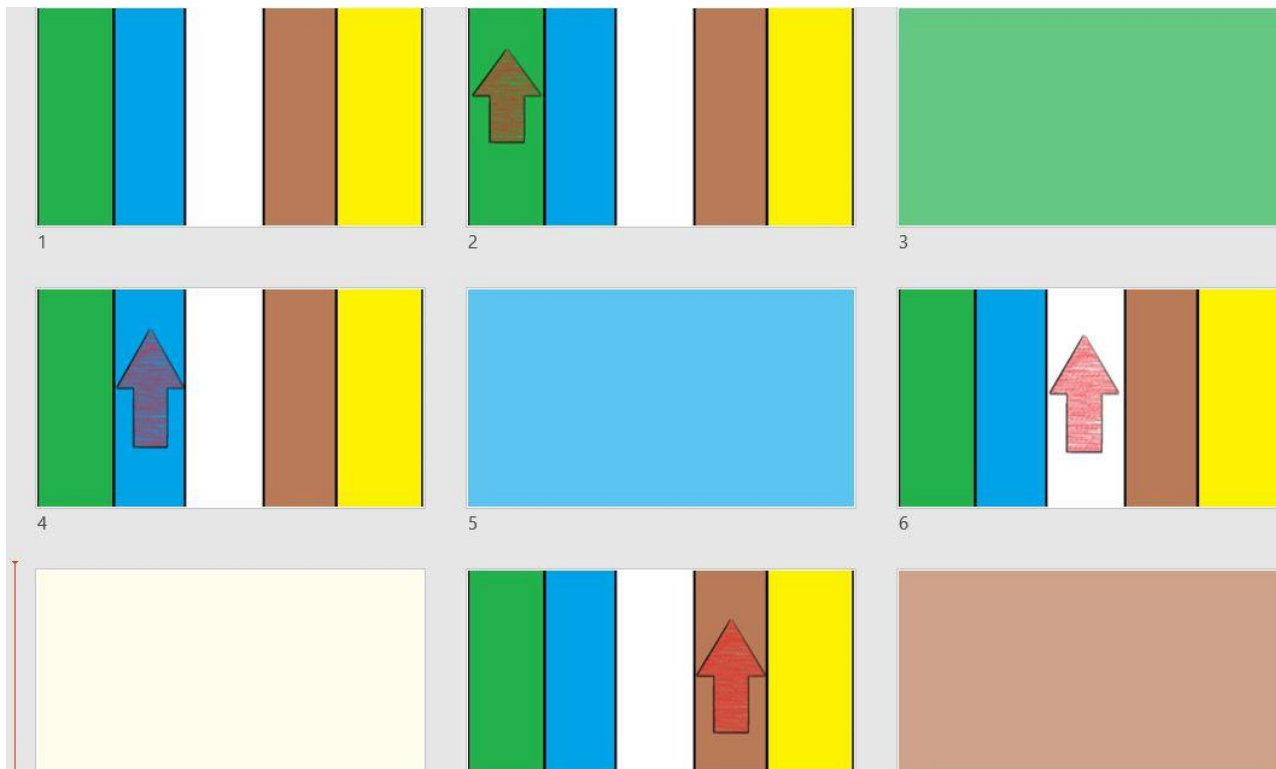
Toiminnan arvioinnin tuokio on aina kuluvan, arvioitavan jakson päätteeksi. Toiminnan arvioinnin tuokio alkaa keskustelulla, jossa pohditaan mitä olemme viikon aikana tehneet ja lasten kanssa muistellaan yhdessä asetettuja tavoitteita. Lapset saavat kertoa omin sanoin, mitä viikon aikana on tehty. Keskustelua kuunnellaan arvostaen ja nousseet asiat kirjataan ylös.

Seuraavassa vaiheessa tuokiota taulutietokoneelta avataan sovellus kuvien esittämiseen, jossa ensimmäisenä kuvana näkyy kansainvälisillä viikonpäiväväreillä kuvattuna viikkokalenteri, eli jokaista päivää kuvastaa oma värinsä. Nämä värit auttavat lasta hahmottamaan viikon rakenteen ja ovat tuttuja lasten päiväkodin arjesta.

Koko jakso käydään läpi yhdessä lasten kanssa siten, että ensin on kuva viikkokalenterista jossa nuoli osoittaa muisteltavaa päivää, jonka jälkeen seuraa sinä päivänä otetut valokuvat. Kuvista keskustellaan ja toimintaa arvioidaan yhdessä lasten kanssa. Jakso käydään läpi päivä kerrallaan ja lopuksi käydään vielä keskustelu viikon kulusta. Lasten kanssa muistellaan alussa asetettuja tavoitteita ja mitä teimme tavoitteiden saavuttamisen eteen. Lapset miettivät saavuttivatko he tavoitteet ja miten tavoitteiden saavuttaminen sujui. Tuokion päätteeksi lapset saavat antaa palautetta kokonaisuudesta.

Liite 6: PowerPoint arvioinnin työkaluna

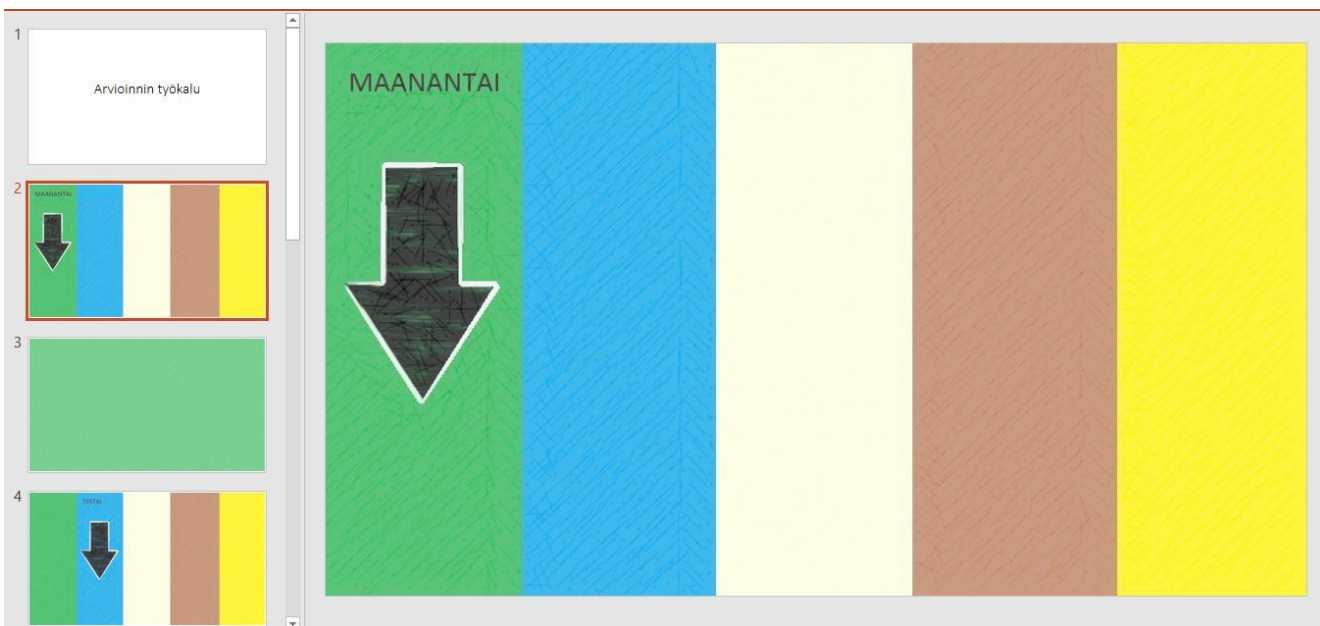
Ensimmäinen työversio



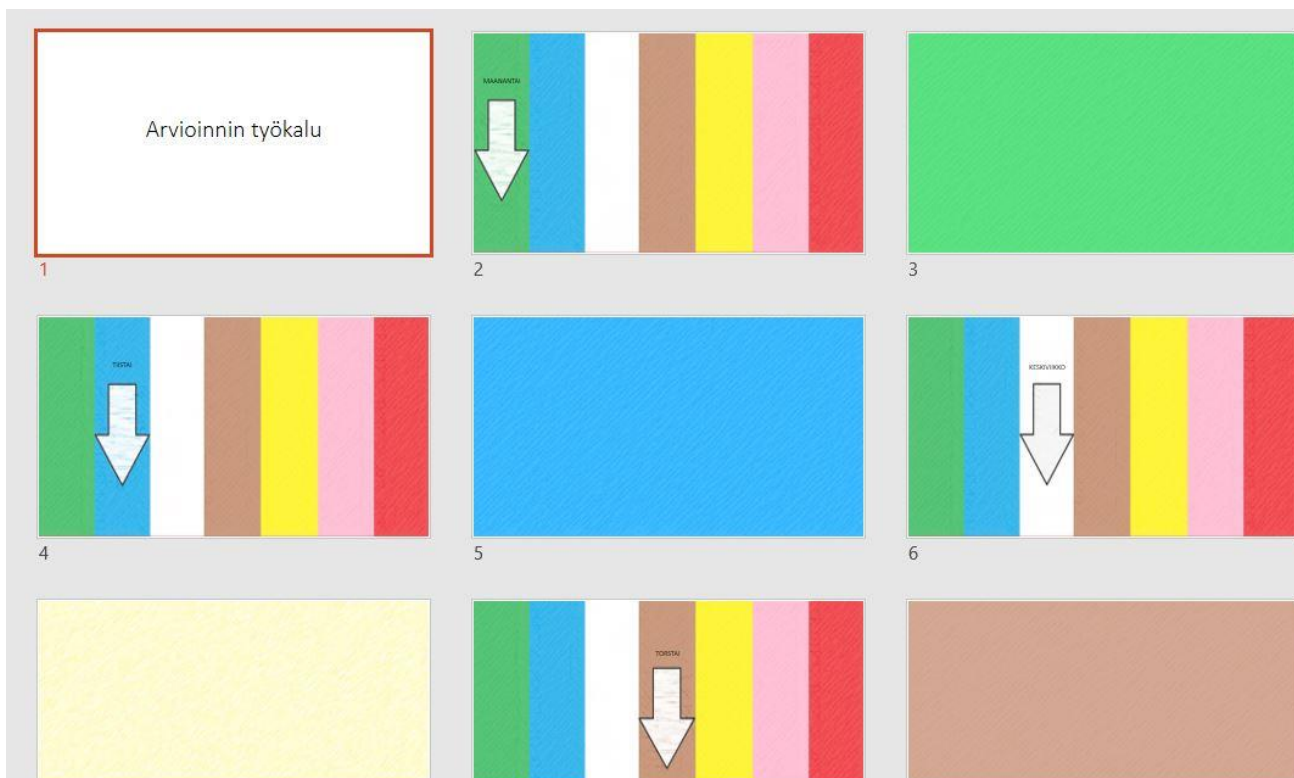
Lopullinen versio, pohja jossa päivähoitopäivät kuvattuna värein



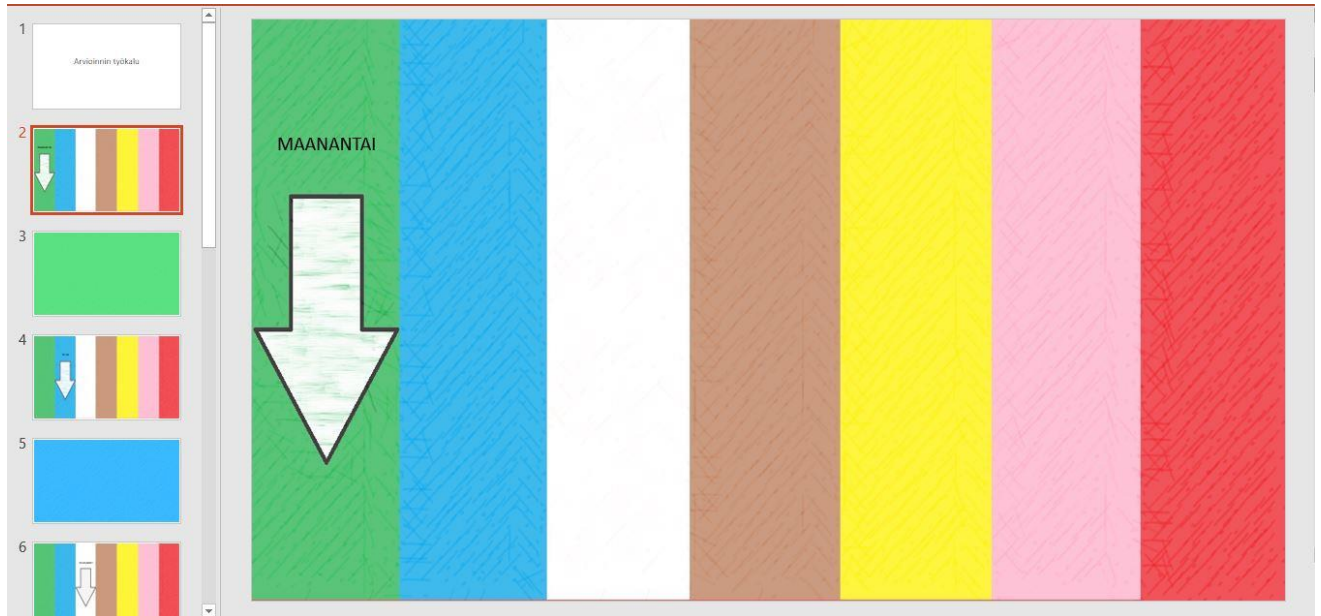
Lopullinen versio, pohja jossa päivähoitopäivät kuvattuna värein, esimerkki päivä



Lopullinen versio, jossa viikonlopun päivät mukana



Lopullinen versio, jossa viikonlopun päivät mukana esimerkkipäivä



## Liite 7: Tutkimuslupa

**Vantaa**

Viranhaltijapäätös § 34/2016 sivu 1 (2)

28.09.2016

VD/7936/13.00.00/2016

Sivistystoimi /  
Kehittämispäällikkö Laine Raija**Tutkimusluvan myöntäminen/Menetelmä toiminnan arviointiin lasten näkökulmasta/Laurea ammattikorkeakoulu, opinnäytetyö /Fri Heidi**

Laurea ammattikorkeakoulun opiskelija Heidi Fri hakee tutkimuslupaa opinnäytetyötä varten. Tutkimuksen nimi on "Menetelmä toiminnan arviointiin lasten näkökulmasta".

Opinnäytetyön tavoitteena on luoda työelämään menetelmä, jota voidaan hyödyntää varhaiskasvatuksessa lasten kanssa toiminnan arvioinnissa. Lapset voivat harjoitella arvioinnin taitojaan ja varhaiskasvattajat saavat tietoa lasten mielipiteistä, taidoista ja toimintatavoista. Menetelmässä yhdistyy arviointi lasten näkökulmasta, lasten osallisuus ja toimijuus, lasten vaikuttamismahdollisuudet sekä tietoviestintätekniikan hyödyntäminen.

Otoksen koko on viisi lasta 3-6-vuotiaiden lapsiryhmästä Simonmetsän päiväkodissa. Käytettävät tutkimusmenetelmät ovat havainnointi, dokumentointi ja reflektiivinen keskustelu. Lasten vanhemmille tiedotetaan opinnäytetyön tekemisestä, mm. työn tarkoituksesta, toteuttamisesta ja ajankohdasta. Tutkimuksessa osallisena olevia lapsia ei voi tunnistaa.

Tutkijalle ei luovuteta salassa pidettäviä asiakirjoja ja tutkija on lain mukaan salassapitovelvollinen tutkimuksessa tietoon saamiensa yksilöä ja perhettä koskevien asioiden suhteen sekä hänen tulee huolehtia siitä, että yksittäistä henkilöä tai perhettä ei tutkimuksessa voida yksilöidä. Tutkimuksessa kerättyä tietoa saa käyttää vain tutkimustarkoituksiin. Mikäli tutkimus kohdistuu lapsiin, edellytetään huoltajien suostumista tutkimukseen osallistumiseen.

**Päätös:****Päätös,**

- 1) myöntää tutkimusluvan Heidi Friin opinnäytetyölle, jonka aiheena on "Menetelmä toiminnan arviointiin lasten näkökulmasta" ja
- 2) että tutkijan tulee toimittaa yksi kappale tutkimuksesta pdf-muodossa osoitteeseen: kirjaamo(at)vantaa.fi

Päiväys Vantaa 28.09.2016

**Allekirjoitus**

Nimen selvennys Laine Raija

Virka-asema Kehittämispäällikkö

**Täytäntöönpano:** Heidi Fri

Tiedoksi: Leena-Mari Tornivaara

**Tämä päätöspöytäkirja on yleisesti nähtävänä**

Aika: 5.10.2016, klo 8:15-16:00

Paikka: Vantaan kaupunki, Kirjaamo, Asematie 7, 01300 Vantaa (Tikkurila)